

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΣΤ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1/15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1977 | ΑΡΙΘ. 1-2

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ

2. ΙΓΝΑΤΙΟΣ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ († 109 ἢ 107 μ. Χ. ;).*

γ'. Ὁ μυστικισμὸς τοῦ Ἰγνατίου.

1. Ἡ περὶ πίστεως καὶ ἠθικῆς διδασκαλία τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἰγνατίου, ἡ ἐν αὐταῖς Θεολογία τοῦ μαρτυρίου καὶ ὁ πόθος αὐτοῦ διὰ τὸ μαρτύριον (ὁ ἐνθουσιασμός του) ἐμφανίζονται ἐν διαυγεστάτῳ φωτὶ καὶ πλήρει αὐτοτελείᾳ, ἐὰν διερευνήσωμεν, ὥστε νὰ διαγνώσωμεν εἰς ποῖον βαθμὸν καὶ εἰς ποίαν ἔκτασιν ὁ Ἰγνάτιος ὑπῆρξε μυστικός, ἐμπνεόμενος ὑπὸ τοῦ μυστικισμοῦ. Πανταχοῦ καὶ πάντοτε ὁ Ἰγνάτιος ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν ἐσωτερικὴν του καὶ κατὰ τὸ δυνατὸν στενοτάτην ἔνωσιν μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς. Πρὸς αὐτὸν τὸν στόχον ἀποσκοποῦν πᾶσαι αἱ δογματικαὶ ἐκφράσεις καὶ διατυπώσεις καὶ φυσικὰ πᾶσαι αἱ ἠθικαὶ ἀπαιτήσεις αὐτοῦ καὶ ἀναφοραὶ πρὸς τὸν ἑαυτὸν του, ὡς καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους. Ἡ ἔνωσις αὕτη εἶναι συγχρόνως καὶ ἀπαρχὴ μυστικῆς ἐνώσεως διδομένη διὰ πάντα ἀληθῆ χριστιανόν. Αὕτη καθορίζει τὴν πᾶσαν περαιτέρω δραστηριότητά του καὶ τὴν αὐταπάρνησίν του. Προϋπὸθεσις ὅμως τῆς ἐνώσεως μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς εἶναι τὸ νὰ ἀνήκη ὁ χριστιανὸς εἰς τὴν ἀληθῆ Ἐκκλησίαν καὶ νὰ συμμετέχη εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν κοινότητα ἐν ὑπακοῇ πρὸς τὸν διατεταγμένον κλῆρον, ἐπὶ κορυφῆς τοῦ ὁποίου ἴσταται ὁ ἐπίσκοπος καὶ κατ' ἐξοχὴν νὰ συμμετέχη εἰς τὴν Θ. Λειτουργίαν, τὴν κορυφουμένην ἐν τῇ Θ. Εὐ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 499 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 22 τεύχους.

χαριστία. Ὅστις δὲν εἶναι ὁμολογίας μέλος εἰς τὸ ἀληθινὸν μυστικὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ δὲν θέλει νὰ εἶναι, δὲν δύναται νὰ εἶναι καὶ ἠνωμένος μετὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ μυστικοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ καὶ δι' Αὐτοῦ μετὰ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς (Πβλ. Τραλλ. 11,2).

2. Ὅστις ἀρνεῖται τὴν Θ. Εὐχαριστίαν τῆς ἐπισκοπικῆς ἐκκλησ. κοινότητος, καταπίπτει εἰς τὸν θάνατον (Σμυρν. 7,1. Πβλ. 8,1 ἔ.). «Διὰ τὸν Ἰγνάτιον δὲν ὑπάρχει ἀνεξαρτησία ἐντόνου ψυχικοῦ βίου καὶ χαρισματικῆς ἐνότητος μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς ὁμολογίας τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἐκ τῆς λειτουργικῆς Θ. Εὐχαριστίας»³⁵. Ὁ ἀληθὴς καὶ πραγματικὸς χριστιανὸς ζῆ ἐν Χριστῷ (Πβλ. Ἐφ. 11,1 ἔ. κ.ά.) καὶ ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ ἀείποτε ἀνακονιζομένη καὶ πραγματοποιουμένη ζωὴ ἡμῶν (Μαγν. 1,2. Πβλ. Ἐφ. 3,2. 7,2. 11,1. 19,3. Μαγν. 5,2. 9,2. Τραλλ. 9,2. Σμυρν. 4,1), ζῆ ἐν αὐτῷ (Πβλ. Ἐφ. 15,3. Μαγν. 5,2. 12. Ῥωμ. 6,3). Εἴμεθα χριστοφόροι (Ἐφ. 9,2). Ὅ,τι οἱ χριστιανοὶ πράττουν καὶ δι' ὅ,τι ὑποφέρουν, πράττουν καὶ πάσχουν οὐ μόνον «κατὰ Ἰησοῦν Χριστόν», ἀλλ' ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ, ὡς κατ' ἐπανάληψιν ἐκφράζει καὶ διατυπώνει τοῦτο ὁ Ἰγνάτιος. Ἡ περὶ Χριστοῦ μυστικὴ θεώρησις τοῦ ἐπισκόπου Ἀντιοχείας εἶναι χαρακτῆρος ἢ μᾶλλον φέρει τὴν σφραγίδα μιᾶς ἰσχυρᾶς μυστικῆς διαθέσεως τῆς Παυλείου καὶ τῆς «Ἰωαννείου» Θεολογίας καὶ διαθέσεως. Ἀντιθέτως δ' ἅμα ἐξέρχεται πέρα τῶν ὁρίων τῆς μυστικῆς θεωρίας τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Ἰωάννου ἢ περὶ Θεοῦ μυστικὴ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἰγνατίου³⁶. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Χριστὸς εἶναι παρὰ τῷ Πατρὶ (Ῥωμ. 3,3), εἶναι καὶ ὁ χριστιανὸς δι' Αὐτοῦ ἐν τῷ Πατρὶ (Πβλ. Πολ. 8,3) καὶ διὰ τοῦ Χριστοῦ κατοικεῖ ὁ Πατὴρ ἐν τῷ χριστιανῷ.

3. Ἡ ἐνωσις μετὰ τοῦ Πατρὸς (Πβλ. Σμυρν. 12,2) πραγματοποιεῖται διὰ τῆς μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἐνώσεως. Διὸ οἱ χριστιανοὶ

35. M. Viller — K. Rahner, *Ascese und Mystik in der Väterzeit*. Freiburg o.j. (1939) 25.

36. Ἡ ἐκφρασις «ἐν Θεῷ» παρὰ τῷ Παύλῳ ἀπαντᾷ μόνον ἐν Α' Θεσσ. 2,2. Κολασσ. 3,3. Πβλ. Α' Θεσσ. 1,1. Β' Θεσσ. 1,1, παρὰ δὲ τῷ Ἰωάννῃ ἐπίσης οὐχὶ τόσον τυπικὰ ὡς παρ' Ἰγνατίου.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός.

Τὸν Δεκέμβριον, μεταξὺ ἄλλων ἐπιφανῶν Ἀγίων, ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ τὴν μνήμην καὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Ὁ Ἅγιος οὗτος ἀνήκει εἰς τοὺς ὀφθαίτερος Πατέρας τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχαιότητος, διακριθεὶς διὰ τε τὰς δογματικὰς του συγγραφὰς καὶ τὴν συμβολὴν του εἰς τὴν ἱερὰν Ὑμνωδίαν. Ὅντως, ἐκτὸς τῆς μεγάλης θεολογικῆς του σοφίας, διὰ τῆς ὁποίας ἐσσηματοποίησε τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, τὸν διέκρινε καὶ ἕξοχον ποιητικὸν τάλαντον. Ἀρκεῖ μόνον νὰ λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὰ εἰς αὐτὸν ἀνήγοντα τροπάρια τῆς Ὀκτωήχου, διὰ νὰ ἐκτιμῆσῃ τὴν μεγαλοφυᾶ ἔμπνευσιν καὶ τὸν ἐξαισίον λυρικὸν οἴστρον τοῦ, παρὰ τὸν Ρωμανὸν τὸν Μελωδόν, μεγίστου ἴσως τούτου ὑμνωδοῦ τῆς Ἐκκλη-

εῖναι Νὰσι τοῦ Πατρὸς (Φιλαδ. 7,2. Πβλ. Ἐφ. 9,1) καὶ ὡς χριστοφόροι εἶναι συγχρόνως καὶ θεοφόροι (Ἐφ. 9,2). «Θεοφόρος» εἶναι μάλιστα καὶ τὸ ἐπίθετον τοῦ μυστικοῦ Ἰγνατίου. Οἱ ἀληθεῖς χριστιανοὶ εἶναι πεπληρωμένοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ (Μαγν. 14). Ἐπίσης καὶ περὶ τῆς ἐνώσεως μετὰ τοῦ Πατρὸς λέγεται, ὅτι ἡ ἐνωσις αὕτη ὀρίζει καὶ τὴν ἠθικὴν συμπεριφορὰν τῶν χριστιανῶν καὶ πρέπει νὰ καθορίζῃ. Οὗτοι δροῦν καὶ ἐνεργοῦν ἐν Θεῷ (Πβλ. Ἐφ. 1,1. 6,2. 21,2. Μαγν., προοίμ. 1,1. 3,1. 14. Τραλλ. 4,1. 8,2. Πολ. 1,1)³⁷. Προηγουμένως ἐλέχθη ὅτι ἐπίσης ὕ φ ο ς καὶ γ λ ὦ σ σ α τῶν Ἰγνατιανῶν ἐπιστολῶν φέρουν τὴν σφραγίδα καὶ τὴν ἐπίδρασιν τῆς μυστικῆς θεωρίας τοῦ συντάκτου αὐτῶν. Ἐν συσχετισμῷ μετὰ τῆς μ υ σ τ ι κ ῆ ς του διαθέσεως ἴσταται ἐπίσης, τοῦλάχιστον ἐν μέρει, καὶ ἡ χ α ρ ι σ μ α τ ι κ ῆ γ ν ὦ σ ι ς τοῦ Ἀντιοχέως μάρτυρος ἐπισκόπου.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

37. Σημειωθῆτω δ' ὅτι μέρος τῶν σημειουμένων χωρίων δὲν ἀναφέρεται μόνον εἰς τὴν μυστικὴν τοῦ θεοῦ ἀποκλειστικῶς, ἀλλ' ἅμα καὶ εἰς τὸν Χριστόν.

σίας μας. Ἡ δόξα του, λοιπόν, εἶναι τρισυπόστατος: ὡς Ἁγίου, ὡς Διδασκάλου καὶ ὡς Ποιητοῦ τῆς χριστιανοσύνης.

Ἐπὶ τῇ προσεγγίσει τῶν Ἁγίων Ἡμερῶν.

Ἐπὶ τῇ προσεγγίσει τῶν ἑορτῶν τῶν Χριστουγέννων καὶ τῆς Πρώτης τοῦ Ἔτους, ἃς ληφθῆ πρόνοια εἰς ἐκάστην ἑνορίαν, ὥστε νὰ γλυκανθοῦν αἱ ἡμέραι αὐταὶ καὶ διὰ τὰ ἄπορα μέλη της. Ἡ σύστασις εἶναι μᾶλλον περιττή. Διότι, κατὰ κανόνα, ἡ Ἐκκλησία δὲν λησμονεῖ τοὺς πένητας, ἰδίως κατὰ τὰς χαρμοσύνους δι' ὅλα τὰ τέκνα της μεγάλης ἑορτᾶς. Μία ὑπόμνησις ὅμως ἴσως χρειάζεται, ὥστε ἡ σχετικὴ προσπάθεια ν' ἀποδώσῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον καὶ καλύτερον. Ἀπὸ τώρα, οἱ ἐφημέριοί μας πρέπει νὰ ἐτοιμασθοῦν διὰ ν' ἀνταποκριθοῦν εἰς αὐτὸ τὸ ἱερὸν καθήκον των, μὲ πᾶσαν ἐπιμέλειαν καὶ φροντίδα. Χωρὶς νὰ παραλείψουν κανὲν ἀπὸ τὰ ἐνδεῆ πνευματικὰ τέκνα των, διὰ νὰ ἔχουν ἡσυχον τὴν συνείδησιν, ὅτι ὄντως εἶναι καλοὶ ἐργάται τοῦ Κυρίου. Καὶ μὲ αὐτὴν τὴν ἐσωτερικὴν πληροφορίαν, νὰ διέλθουν καὶ οἱ ἴδιοι εὐφροσύνως τὰς ἁγίας αὐτὰς ἡμέρας.

Ἡ παρακολούθησις τοῦ Ὁρθρου.

Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ὁρθρου εἶναι μία λαμπρὰ ὑμνωδιακὴ εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Θεϊαν Λειτουργίαν, φωταγωγοῦσα ὅλον τὸ νόημα ἐκάστης ἑορτῆς. Περιλαμβάνει πλοῦτον ἀνεκτίμητον ποιήσεως ἱερᾶς καὶ νοημάτων σωτηρίων. Διὸ καὶ ἡ συμμετοχὴ τῶν πιστῶν εἰς τὴν Ἀκολουθίαν αὐτὴν εἶναι λίαν ὠφέλιμος. Οἱ παλαιότεροι δὲν παρέλειπον νὰ δίδουν τὸ «παρὸν» εἰς αὐτὴν. Σήμερον, δυστυχῶς, ἡ ὠραία ἐκείνη συνήθεια σχεδὸν ἐξέλιπεν. Τὸ ἐκκλησίασμα, κατὰ τὸν Ὁρθρον, εἶναι ἀραιότατον. Ἐπιβάλλεται, λοιπόν, νὰ γίνῃ, ἐκ μέρους ἰδίως τῶν ἐφημερίων, μία προσπάθεια διαφωτίσεως τῶν χριστιανῶν μας ὡς πρὸς τὸ θέμα αὐτό. Προσπάθεια, ἡ ὁποία ἀσφαλῶς θ' ἀποδώσῃ καρπούς. Διότι οἱ πλείονες τῶν πιστῶν, ἂν συνειδητοποιηθῆ τὸ τι χάνουν μὴ συμμετέχοντες εἰς τὸν Ὁρθρον, θὰ παύσουν νὰ παραμένουν ἀδιάφοροι, καὶ αἱ παλαιαὶ καλαὶ ἡμέραι θὰ ἐπανέλθουν.

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ»

Ὑπὸ τὰς εὐλογίας τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ ὡς ὄργανον ἐσωτερικῆς ἱεραποστολῆς καὶ θρησκευτικῆς καὶ ποιμαντικῆς ἐποικοδομῆς, ὡς καὶ ἐκκλησιαστικῆς καὶ θεολογικῆς ἀγωγῆς καὶ καλλιέργειας, ἐκδίδεται καὶ τὸ Περιοδικὸν «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ», συναποστελλόμενον μετὰ τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

Ὁ τίτλος φανερώνει ὅτι ἀπευθύνεται κυρίως εἰς τοὺς εὐσεβεῖς κληρικούς παντὸς βαθμοῦ τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ κατὰ προέκτασιν ἐνδιαφέρει καὶ πρέπει νὰ ἐνδιαφέρῃ καὶ τὸ Περιοδικὸν τοῦτο πᾶσαν εὐσεβῆ καὶ φιλόθρησκον ἑλληνορθόδοξον χριστιανικὴν ψυχήν. Ὁ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» ἐμπεριλαμβάνει ἄρθρα, σκοπὸν ἔχοντα τὴν ἐν Χριστῷ πνευματικὴν καλλιέργειαν τῆς προσωπικότητος τοῦ Κληρικοῦ. Ἄρθρα ποιμαντικά, κοινωνικά, ἑορταστικά, ὕμνο-γραφικά, λειτουργικά, ἀγιολογικά, ὁμολογιακά, ἀγιογραφικά, ἐρμηνευτικά, πατρολογικά, ἐκκλησιολογικά, κηρυκτικά, κατηχητικά, λογοτεχνικά, παιδαγωγικά, κ.λ.π. κ.λ.π. Πάντα δὲ ταῦτα ἀποτελοῦν πλαίσια ἱερά, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐπιδιώκεται οὐ μόνον ἡ διαφώτισις, ἢ ἐν Χριστῷ ἐποικοδομῆ, ἢ μόρφωσις καὶ ἡ καλλιέργεια ἢ ἱερατική, ἢ ποιμαντική καὶ ἡ καθόλου ἐκκλησιαστική καὶ θεολογική τοῦ εὐσεβεστάτου ἱεροῦ κλήρου τῆς Ἁγίας μας Ἐκκλησίας, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπομεν, ἀλλὰ κατὰ προέκτασιν ἐπιδιώκεται συγχρόνως καὶ ἡ θρησκευτικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ διαφώτισις παντὸς τοῦ εὐσεβοῦς ποιμνίου καὶ παντὸς εὐλαβοῦς ἀναγνώστου τοῦ «Ἐφημερίου», τοῦ στενῶς συνδεομένου μετὰ τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἑλληνικῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας.

Προδήλως λοιπὸν τὸ Περιοδικὸν «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ», πέραν τῶν ἐποικοδομητικῶν καὶ διαφωτιστικῶν ἄρθρων, ὡς καὶ τῶν ποικίλων εἰδήσεων περὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ὀργανισμῶν (Τ.Α.Κ.Ε. καὶ Ο.Δ.Δ.Ε.Π.), αἵτινες ἐνδιαφέρουν κυρίως τοὺς εὐσεβεῖς κληρικούς μας, ἀποτελεῖ συγχρόνως ὄργανον ἀναπτύξεως ἐκκλησιαστικῆς καὶ μάλιστα ἱεραποστολικῆς συνειδήσεως μετὰ τῶν Ἑλλήνων Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν. Οὕτω πως δὲ ὁ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» εἶναι διὰ τοὺς εὐσεβεῖς Κληρικούς μας ὑποβοηθητικὸν ὄργανον τῆς καθόλου πνευματικῆς καὶ ποιμαντικῆς αὐτῶν ζωῆς καὶ δράσεως.

Ἐκ πάντων τούτων καταφαίνεται, ὅτι δὲν εὐσταθοῦν τὰ παράπονα ἑνίων, διὰ τὴν δῆθεν ὑψηλὴν κράτησιν ἐκ τῶν ἀποδοχῶν των

ὑπὲρ τῶν Περιοδικῶν τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλ' ἐρωτῶμεν ποῖος ἐργάτης ἢ ὑπάλληλος μισθοδοτούμενος ὑπὸ δημοσίας ἀρχῆς ἢ ἰδιωτικῆς ἐπιχειρήσεως, δὲν καταβάλλει, κατὰ τὰ ἐκάστοτε ὀριζόμενα ὑπὸ τοῦ Νόμου, ἀνάλογα ποσοστὰ κρατήσεως ἐκ τῶν ἀποδοχῶν του, εἴτε διὰ φορολογικούς σκοπούς εἴτε δι' ἑμμεσον ἐπικουρίαν εἰδικῶν Ταμείων εἴτε καὶ δι' ἄλλους κοινωνικούς σκοπούς; Ποῖος ὑπάλληλος δημόσιος, φερ' εἰπεῖν, δὲν καταβάλλει ἐκ τῶν ἀποδοχῶν του ἀνάλογον ποσοστὸν χάριν τῆς ἀγροτικῆς τάξεως (Ο.Γ.Α.), ἤτοι χάριν ὑψίστου κοινωφελοῦς σκοποῦ;

Ὁ ἱερός κλῆρος τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας εἶναι, φύσει τε καὶ θέσει, ἡ ἱερὰ λευιτικὴ τάξις, δι' ἧς προσφέρονται τοῖς πιστοῖς τὰ Ἅγια Μυστήρια καὶ πάντα τὰ λυτρωτικὰ μέσα τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας καὶ τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας.

Πάντα τὰ ὑλικά εισοδήματα ὁ ἱερός κλῆρος ἐκδέχεται ἐκ τῆς Ἀγίας του Ἐκκλησίας, τοῦ συνόλου δηλονότι τῶν πιστῶν. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δρᾷ, ζῆ καὶ κινεῖται καὶ διὰ τῆς Ἐκκλησίας λαμβάνει τὰ μέσα τῆς αὐτοσυντηρήσεως. Ἡ Διοικοῦσα Ἐκκλησία μεριμνᾷ πάντοτε διὰ τὸ ἱερατικόν του ἔργον, διὰ τὴν ἀγωγήν καὶ μόρφωσίν του, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ διὰ τὴν παροχὴν εἰς αὐτὸν τῶν ὑλικῶν μέσων τῆς ἀξιοπρεποῦς συντηρήσεώς του. Ἡ σεπτὴ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ Διοικοῦσα Διαρκῆς Ἱ. Σύνοδος, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἐκάστοτε Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἐντεῦθεν, συνεχεῖς κατέβαλλον προσπαθείας διὰ τὴν οἰκονομικὴν καὶ ὑλικὴν καθόλου ἐξύψωσιν τοῦ ἱεροῦ μας κλήρου, ἵνα ἀπερίσπαστος ἐπιδίδηται εἰς τὸ σωτήριον αὐτοῦ ἔργον.

Ἡ ἐπιβληθεῖσα λοιπὸν κράτησις ἐπὶ τῶν ἀποδοχῶν τοῦ κλήρου, οὐχὶ 1%, ὡς κακῶς καὶ ἐξ ἀγνοίας ἀσφαλῶς διαθρυλεῖται, ἀλλ' ἀπλῶς τὸ 0,50%, τοῦ ὑπολοίπου 0,50% ἀποδιδόμενου διὰ τὴν νοσηλείαν τῶν ἱερέων—πρέπει δὲ τοῦτο καλῶς νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸν ὑπὸ σύμπαντος τοῦ εὐσεβοῦς ἱεροῦ κλήρου μας—δὲν ἀποτελεῖ σ υ ν δ ρ ο μ ῆ ν, ἀλλὰ σ υ μ β ο λ ῆ ν καὶ σ υ ν ε ι σ φ ο ρ ᾶ ν ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς διαφωτίσεως, ἐποικοδομῆς, καλλιεργείας καὶ ἀναπτύξεως ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως, ἐν πνεύματι Χριστοῦ, μεταξύ οὐ μόνον τοῦ ἱεροῦ κλήρου, ἀλλὰ καὶ τοῦ ὄλου, εἰ δυνατόν, Πληρώματος τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας.

Εὐλαβέστατοι Ἱερεῖς,

Θέλομεν νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι ἐνστερνίζεσθε τὰς ἐκτιθεμένας ἀπόψεις ἡμῶν. Θέλομεν νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι καὶ ὑμεῖς διαπνέεσθε ὑπὸ πόθου ἱεροῦ καὶ εὐλαβοῦς, ὥστε νὰ καταστήτε *συνεργοὶ* εἰς τὸ μέγα ἔργον τῆς ἐσωτερικῆς ἱεραποστολῆς καὶ τῆς πνευματικῆς ἐποικοδομῆς τοῦ ποιμνίου σας. Τὸ καθῆκόν σας, ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ εἴπωμεν, εἶναι νὰ μεταδίδετε ἐν φωτισμῷ ἀγίῳ καὶ ἐν φόβῳ Θεοῦ τὰς τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἑλληνορθοδόξου Ἐκκλησίας ἀρχὰς εἰς πᾶσαν ἐπιδεκτικὴν ψυχὴν. Ἐν μέσον μεταδόσεως ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως εἶναι καὶ ἡ δι' Ὑμῶν, ὅση ὑμῖν δύναμις, διάδοσις τῶν ἐπιστήμων δημοσιογραφικῶν ὀργάνων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν εἰς ὅσον πλείστους χριστιανούς. Ἔστε δὲ βέβαιοι ὅτι καὶ Ὑμᾶς αὐτοὺς βοηθεῖτε καὶ τὸ πνευματικὸν Ὑμῶν ἔργον καλλιεργεῖτε. Ἡ δὲ σκέψις, ὅτι καὶ Ὑμεῖς συντρέχετε τὸ ἱεραποστολικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας διὰ τοῦ πενιχροῦ ὄβολου σας, ἀσφαλῶς πρέπει νὰ σᾶς πληροῖ χαρᾶς καὶ καυχήσεως, ἐκ τοῦ ὅτι ἐξ ὧν λαμβάνετε, δίδετε καὶ ἐν τῇ ἐπιγνώσει ὅτι, ὡς ἐν τῇ Διδαχῇ τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων λέγεται, «Μακάριοι οἱ διδόντες» (Διδαχὴ 1,5) καὶ ἐν τῇ Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ τοῦ Κλήμεντος (2,1) «ἐστὲ ὑποτασσόμενοι μᾶλλον ἢ ὑποτάσσοντες, ἢ *διοὺν* *διοὺντες* ἢ λαμβάνοντες, τοῖς ἐφοδίοις τοῦ Χριστοῦ ἀρκούμενοι».

Ὁ χαράσων τὰς γραμμάς ταύτας εἶναι υἱὸς ἱερέως καὶ αἰσθάνεται τὴν ὑποχρέωσιν νὰ διαβεβαιώσῃ πάντας ὑμᾶς, ὅτι τὸ ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας ἐνδιαφέρον του εἶναι μέγα. Δύναται δὲ ἐπίσης νὰ διακηρύξῃ ὑπευθύνως, ὅτι πνεῦμα οἰκονομίας καὶ περισυλλογῆς πανταχοῦ καὶ πάντοτε θὰ ἐπικρατῇ, ὅσον χρόνον οὗτος ἔχει τὴν ὑπεύθυνον διαχείρισιν τῶν Περιοδικῶν, εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς κινήσεως καὶ τῶν ἀκτίνων δράσεως αὐτῶν.

Ἔστε δὲ βέβαιοι, ὅτι πᾶν τὸ περίσσευμα, ἀποτελοῦν «ἱερὸν κεφάλαιον», θὰ διατίθεται πάντοτε ὑπὲρ τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, καὶ ὑπὲρ τῶν γενικωτέρων εὐγενῶν σκοπῶν τῆς πνευματικῆς προβολῆς τῆς Ὁρθοδοξίας ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς φιλτάτης ἡμῶν Πατρίδος καὶ ἐμμέσως ὑπὲρ πάντων Ὑμῶν. Πρὸς ἐπιτυχίαν δὲ τοῦ ἱεροῦ τούτου σκοποῦ, ἐξαιτούμεθα καὶ τὰς εὐχὰς Ὑμῶν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

λατήθηκαν κι έγιναν πιό στενές οί φιλικές σχέσεις ανάμεσα στους Γρηγόριο και Βασίλειο.

Ὁ Γρηγόριος γι' αὐτὴ τὴ φιλία, ὑστερότερα, θὰ γράψει τὸ χαρακτηριστικὸ δίστιχό του.

«Τὰ πάντα μὲν δὴ κοινά, ὡς ψυχὴ μία,

Δυοῖν δέουσα σωμάτων διάστασιν».

Δηλαδή, ὅλα τὰ εἶχαμε κοινά, λέγει ὁ Γρηγόριος, μεταξύ μας, σὰ νὰ εἶχαμε οἱ δύο μιὰ ψυχὴ, μόνο πού χρειαζόμασταν καὶ εἶχαμε δύο χωριστὰ σώματα.

Οἱ δύο φοιτητὲς εἶχαν ξεκινήσει ἀπ' τὰ βάθη τῆς Μικρασίας μὲ τὴ δίψα νὰ μάθουν γράμματα. Ἐπιδίωκαν ἄρτιο ἐξοπλισμό, γιατί ἡ ἐποχὴ ἐκείνη γιὰ τὴ χριστιανοσύνη ὑπῆρξε ἰδιαίτερα ἀγωνιστική. Γιὰ τὴν ἀναμέτρηση μὲ τὸ λόγιο ἐθνικὸ κόσμο χρειαζόταν μὲρφοση ὄχι τυχαία. Γιὰ νὰ ὑπερασπίσουν τὴ νέα θρησκεία καὶ νὰ ἐπεκτείνουν τὴ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ στὶς καρδιές τῶν ἀνθρώπων χρειαζόταν δύναμη λόγου καὶ πειθῶ.

Ἡ ἀγάπη τοῦ Γρηγορίου στὰ γράμματα βεβαιώνεται κι ἀπ' αὐτὰ τὰ δικά του λόγια: «Νομίζω πὼς ἀπὸ κάθε νουεχὴ ἄνθρωπο ἀναγνωρίζεται, ὅτι τὸ πρῶτιστο τῶν ἀγαθῶν εἶναι ἡ παιδεία. Δὲν ἐννοῶ —σαφηνίζει— μόνο τὴ χριστιανικὴ παιδεία, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐθνικὴ». Ἡ ἐπίδοση κι ἀπόδοση τοῦ Γρηγορίου στὴ μάθηση ἦταν τόση, ὥστε ἀφῆκε βαθιὰ ἐντύπωση στοὺς δασκάλους του. Τὸν προτείνουν νὰ μείνῃ στὸ κλεινὸ Ἄστυ καὶ νὰ πάρει ἔδρα διδασκαλικὴ στὰ ἐκπαιδευτήρια τῆς πόλης πού ἦταν τὰ τότε πανεπιστήμια.

Ὁ Γρηγόριος ὅμως γυρίζει στὴν πατρίδα του Ναζιανζὸ περνώντας ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη. Βαπτίστηκε σὲ ἡλικία εἴκοσι ἕξι χρονῶν κατὰ τὴ συνήθεια τοῦ καιροῦ του καὶ ἀφοῦ συμπλήρωσε τίς σπουδές του καὶ τὴν κατήχησή του, ὅπως προβλεπόταν στὶς μέρες του. Μετὰ τὸ ἅγιο Βάπτισμα τὸ 355, ἀποσύρεται σὲ τόπο ἐρημικὸ τοῦ Πόντου γύρω στὰ 359, ὅπου μόνιζε κι ὁ φίλος του Βασίλειος. Σκοπὸς καὶ τῶν δύο τούτῃ τὴ φορὰ ἦταν καθαρὰ κι ἀποκλειστικὰ ἡ πνευματικὴ μελέτη, ἡ ἄσκησις, ἡ προσευχὴ, ἡ περισυλλογὴ γιὰ εὐσέβεια κι ἀγιότητα. Ἀλλὰ θ' ἀφήσουμε τὸν ἴδιο τὸ Γρηγόριο νὰ μᾶς ἀφηγηθεῖ τὸ βίό του μὲ τὴν ἀπλότητα καὶ τὴ χάρη πού τὸν διακρίνει.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος μὲ ποιητικὴ εὐαισθησία καὶ μὲ πολὺ αἰσθηματικὴ περιγράφει τὸν ψυχικὸ του κόσμον. Ἐκφράζει μὲ θλίψη τὰ παράπονά του, τοὺς κόπους καὶ μόχθους, τὶς κακουχίες καὶ ταλαιπωρίες, τὴν κακότητα καὶ μοχθηρία τῶν ψευδαδέλφων στὴν Ἐκκλησία. Ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ κατάσταση τῶν ἡμερῶν του δὲν εἶναι διόλου εὐχαριστημένος. Πῶς θὰ ἔταν ἓνας ἅγιος ἄνθρωπος, ἓνας ἰδεολόγος βασιὰ πνευματικὸς βλέποντας τόσες ἀσχήμιες;

Ἦμῶν τὸ σύστημ' ἐκλυτον, θρηνῶν λέγω!
ὅσοι καθήμεθ' οὐ καλῶς ὑψίθρονοι!
λαοῦ πρόεδροι, τοῦ καλοῦ διδάσκαλοι
ψυχὰς τρέφειν ἐνθέω τροφῇ
αὐτοὶ δὲ λιμώττοντες! ἰατροὶ παθῶν
νεκροὶ βρύοντες ἀφθόνοις νοσήμασι!

— (Α' Ἱστορικό, τὸ «Περὶ καθ' ἑαυτῶν» στ. 28-34).

Παραθέτονται οἱ παραπάνω στίχοι σ' ἐλεύθερη ἀπόδοσιν: Τὸ σύστημα τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας μας ἔγινε ἐκλυτο, τὸ λέγω θρηνώντας. Δὲ στεκόμαστε καλὰ στοὺς ὑψηλοὺς θρόνους μας, στὶς θέσεις μας! Εἴμαστε προεστοὶ κι ἀρχηγοί, πήραμε θέση δασκάλου, γιὰ νὰ διδάξουμε τὸ καλὸ στὸ λαό. Μᾶς ἔλαχε ὁ κληρὸς νὰ τρέφουμε πνευματικὰ, μὲ θεία τροφή τοὺς πιστοὺς. Κι ὅμως, ἐμεῖς οἱ ἴδιοι στερούμαστε πνευματικῆς τροφῆς (πνευματικότητας)! Ἐνῶ παρουσιαζόμαστε γιανοὶ γιὰ τὰ παθήματα, τὶς ἀσθένειες τοῦ λαοῦ, εἴμαστε νεκροὶ, γεμάτοι ἀπὸ νοσήματα!

Ἀπ' τὸ γλαφυρὸ ποιητικὸ του κάλαμο πληροφοροῦμαστε χαριτωμένα περιστατικὰ γιὰ τοὺς γονεῖς τοῦ Γρηγορίου, γιὰ τὸν ἴδιο, γιὰ τὴ γενέτειρά του καὶ γιὰ πολλὰ ἄλλα πράγματα τῶν ἡμερῶν του. Ἔτσι τὰ ἱστορικὰ ἔπη τοῦ Ἁγίου γίνονται πηγὲς πληροφοριῶν, ποὺ εἶναι διάχυτες στὰ ποιήματά του, χωρὶς νὰ ἔχει γράψει ἱστορικὰ κείμενα.

Ὁ πατέρας μου, γράφει, ὑπῆρξε «καλὸς κάγαθὸς σφόδρα». Τὸν χαρακτηρίζει σὰ γέροντα λογικὸ καὶ μετρημένο. Ἀπλὸ στοὺς τρόπους, ἐξαιρετὸ οἰκογενειάρχην, δεῦτερο Ἀβραάμ. Ἦταν, ἄλλοτε, δοῦλος τῆς πλάνης, γράφει, γιὰτὶ εἶχε πέσει στὴν αἵρεση τῶν Ὑψισταρίων. Ἐπειτα ὅμως ἐγίνε «φίλος Χριστοῦ» κι ἀργότερα ποιμένας ἰσχυρὸς καὶ κραταῖός. Ἀπ' ὅλα αὐτὰ βγαίνει τὸ συμπέρασμα πῶς ὁ Γρηγό-

ριος ἔτρεφε μεγάλο σεβασμό, ἀγάπη καὶ θαυμασμό γιὰ τὸν πατέρα του Γρηγόριο.

Ἐνάλογα αἰσθήματα σεβασμοῦ κι ἀγάπης ἔτρεφε καὶ πρὸς τὴ μητέρα του Νόννα. Ἦταν, λέγει, ἀντάξια σύζυγος ἐκείνου. Τὴν διέκρινε θεοσεβεία, πού τὴν εἶχε κληρονομήσει ἀπ' τοὺς θεοφοβούμενους γονεῖς της (δηλαδή τοὺς μιμήθηκε στὴν ἀρετή). Κατὰ τὸ σῶμα μονάχα ἦταν γυναίκα. Στὴν ψυχὴ καὶ στὴ δύναμη τοῦ χαρακτήρα ἦταν ἀνώτερη κι ἀπὸ ἄνδρα: «Θῆλυς τὸ σῶμα, τὸν τρόπον δ' ἄνδρὸς πέρα!». Ἀναφέρεται στὴ μητέρα του λέγοντας πὼς παρακαλοῦσε νὰ εἰσακουστοῦν οἱ προσευχὲς της, ὅπως τῆς Σάρρας, τῆς Ἄννας, τῆς Ἐλισάβετ καὶ τόσων ἄλλων γυναικῶν πού τις ἀναφέρει ἡ Ἁγία Γραφή. Ἔτσι μὲ τις προσευχὲς τῆς μάνας μου γεννήθηκα κι ἐγώ, μᾶς λέγει ὁ Γρηγόριος. Ἀφιερώθηκα μάλιστα ἀπ' τὴ μητέρα μου στοῦ Θεοῦ καὶ τὴν Ἐκκλησίαν:

«Εἰ μὲν ἅγιος εὐχῆς, Θεοῦ τὸ δῶρον
εἰ δ' ὦν ἀπευκτῶς, τῆς ἐμῆς ἁμαρτίας».

Ἄν, ἔλεγε ἡ μάνα μου, θὰ εἶναι ἅγιος ὁ γιός μου γιὰ τὸ τάμα πού ἔκανα, χαρίζοντάς τον στοῦ Θεοῦ, ἢ ἀξιομισθία δὲν εἶναι δική μου, ἀλλὰ Θεοῦ τὸ δῶρο. Ἄν ὅμως φανεῖ ἀνάξιος τῆς ἀφιέρωσης, αὐτὸ θὰ ὀφείλεται στίς δικές μου ἁμαρτίες, στὴν ἀναξιότητά μου. Ἀλήθεια πόσο βαθιά πνευματικότητα μαρτυροῦν αὐτὲς οἱ ἀπλὲς σκέψεις τῆς Ἁγίας Νόννας!

Ἀνατρέφω μ' ὅλα τὰ ὑλικά καὶ πνευματικά ἀγαθὰ, ἀφηγεῖται στὴ συνέχεια ὁ Γρηγόριος. Ἀπ' τὰ σπάργανα καὶ τὴ βρεφικὴ μου ἡλικία εἶχα στοῦ σπιτί μου τὰ ἄριστα πρότυπα. Ἐτρεφα ἰδιαίτερη ἀγάπη στὰ βιβλία ἐκεῖνα πού μιλοῦσαν γιὰ τὸ Θεό. Ἦμουν νειρότατος, χωρὶς ἀκόμη χνούδι στὰ μάγουλά μου καὶ μὲ κατεῖχε σφοδρὸς ἔρωτας πρὸς τὰ γράμματα. Πολὺ ἐπιθυμοῦσα νὰ μορφωθῶ. Ὅχι γιὰ λόγους ματαιοδοξίας, γιὰ νὰ γίνω ρήτορας, ὄχι! Ἀλλὰ ἤθελα τὰ γράμματα νὰ μὴ πέσω θύμα πλάνης.

Μὲ σκοπὸ τὴ μόρφωση, συνεχίζει ὁ Γρηγόριος, ἐπισκέφθηκα τὴν Ἀλεξάνδρεια, ὅπου κάτι ὠφελήθηκα ἀπ' τὴν κλασικὴ μόρφωση. Ἀπέπλευσα μετὰ στὴν Ἑλλάδα, παραπλέοντας τὴν Κύπρο. Σ' αὐτὸ τὸ ταξίδι μου συνάντησα φοβερὴν τρικυμία. Ἡ θάλασσα μούγγριζε γιὰ πολλὲς μέρες. Ὁ κίνδυνος τοῦ θανάτου κρεμόταν πάνω ἀπ' τὰ κεφάλια μας.

Θά 'ταν ιδιαίτερα τρομερός ό θάνατος για μένα γιατί ήμου άβάπτιστος. Κι έτσι ό θάνατος θα ίσοδυναμούσε με αιώνια καταδίκη. Θά 'χανα την ψυχή μου! Ό νεαρός Γρηγόριος ενδιαφερόταν όχι για μιá πρόσκαιρη ζωή. Γι' αυτό τó λόγο έπεσα μπρούμυτα και προσευχόμενα κραυγάζοντας. Οί συνταξιδιωτες μου άφησαν τή συμφορά τους και μαζεύτηκαν γύρω μου. Κι εκείνοι άρχισαν μαζί μου να φωνάζουν λόγια προσευχής' μιμούμενοι έμένα.

Μετά τήν άποπεράτωση τών σπουδών του στην 'Αθήνα, όπου είχε συνδεθει ό Γρηγόριος με τó Βασίλειο, επιστρέφει στην Καππαδοκία. "Ηθελε να περιποιηθει σα φιλόστοργος γιός τούς γέροντες γονιούς του. Έξομολογούμενος, λέγει: «Μές στον κόσμο ζούσα βίο μοναχού. Αυτόν τó βίο συνέχισα κι όταν άργότερα πήγα στον Πόντο για να μονάσω μαζί με τó φίλο μου Βασίλειο». Και συμπληρώνοντας γράφει: «'Αναγκάστηκα να γυρίσω πίσω γιατί ό καλός μου γέροντας πατέρας ζητούσε να τιμήσω τά στερνά του. Να τόν αναπαύσω. Στο διάστημα αυτό πεθαίνει ό αδελφός μου». Πρόκειται για τόν γιατρό Καισάριο, ό όποιος κατείχε κοσμική άρχή κι ήταν πλούσιος. Γι' αυτό «πλήθος κυνών έξανίσταται δια ν' άρπάση τήν περιουσίαν αυτού», όπως άρπάζουν τά ξύλα τής βαλανιδιάς πού σωριάζεται κάτω.

Ό Μ. Βασίλειος τó 372 μ.Χ. και σέ ηλικία 43 χρονών τόν χειροτονει έπίσκοπο Σασίμων, παρά τή θέλησή του. Έπειδή τά Σάσιμα ήταν σταυροδρόμι «πλήρη ζάλης και άσικιών θορύβων» δέν πήγε ποτέ στα Σάσιμα. Μετά τó θάνατο τών γονιών του ό Γρηγόριος πηγαίνει στη Σελεύκεια τής 'Ισαυρίας. Έκει ζούσε άσκητικά, ώσπου οί όρθόδοξοι τής Βασιλεύουσας (τής Πόλης) τόν παρακαλούν να ρθει στην έμπερίστατη Κωνσταντινούπολη και ν' άμυνθει υπέρ τών δογμάτων τής Όρθοδοξίας, ή όποία κινδύνευε άπ' τούς άρειανούς.

Στην Πόλη είχε άπομείνει για τούς όρθοδόξους μόνο ό ναός τής 'Αγίας 'Αναστασίας. Σ' αυτόν τόν ιστορικό ναό, ό Γρηγόριος κηρύττει τά περισπούδαστα θεολογικά του κηρύγματα πού κυριολεκτικά διέλυσαν τούς άρειανούς. "Ετσι, τότε, τού δόθηκε κι ό τίτλος τού «θεολόγος» σ' αναγνώριση τής θεολογικής του κατάρτισης. Τόση ήταν ή μανία τών άρειανών κατά τού Γρηγορίου ώστε, κατά τή θεία λειτουργία τής νύχτας τού Πάσχα τού 379 να τόν τραυματίσουν!

Εὐτυχῶς ὁ αὐτοκράτορας Θεοδοσίος πού εἶχε ὀρθόδοξα φρονήματα διαδέχτηκε τὸν ἄρειανὸ Οὐάλεντα τὸ 379. Διατάσσει ὁ Θεοδοσίος τὴν ἐπιστροφή τῶν ὀρθοδόξων ναῶν καὶ χειροτονεῖται ὁ Γρηγόριος Πατριάρχης στὸν καθεδρικό ναὸ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων τὸ 380 μ.Χ. Αὐτὴ τὴν πράξη τῆς ἀγόρευσης στὸν οἶκ. θρόνο ἐπικύρωσε καὶ ἡ Β΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἡ ὁποία συνήλθε στὴν Κωνσταντινούπολη τὸ 381 μ.Χ. Ὑστερότερα, γιὰ λόγους προσωπικούς, μερικοὶ ἐπίσκοποι προβάλλουν ἔνσταση γιὰ τὴν «κανονικότητα» τῆς ἐκλογῆς τοῦ Γρηγορίου σὲ πατριάρχη. Ἐπειδὴ ὁ φιλήσυχος Γρηγόριος δὲν ἤθελε νὰ φθειρῆται μὲ ταπεινὰ πράγματα ἐγκαταλείπει τὸ θρόνο κι ἐπιστρέφει στὴν ἄσημη Ἀριανζό, στὴ γενέτειρά του. Δὲν μπόρεσε, ὅπως ἔγραφε, νὰ χαρίζει «τὰ πάντα εἰς πάντας». Ἦταν ἄκαμπτος κι ἀσυμβίβαστος ὅταν ἐπρόκειτο γιὰ θέματα ἀρχῶν, πεποιθήσεων καὶ ἤθους.

Ὁ Γρηγόριος ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς λίγους μεγάλους ἐκκλησιαστικούς ρήτορες, ἀλλὰ καὶ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὸ μεγάλο του ἠθικὸ ἀνάστημα. Τὰ γραφτὰ μνημεῖα πού ἀφήκε μαρτυροῦν τὴν κατάρτιση καὶ τὴ σοφία τοῦ ἄνδρα. Οἱ λόγοι του περὶ ἱερωσύνης, τὰ ποιητικὰ ἔργα, τὰ κοινωνικά του σχόλια καὶ παρατηρήσεις, μαρτυροῦν τὴ βαθυστόχαστη καὶ πολυμερῆ μὀρφωση τοῦ Γρηγορίου. Τὰ ἔργα του: δογματικά, ἠθικά, κοινωνικά, ποιητικά κι ἱστορικά, ἐκκλησιαστικά καὶ φιλοσοφικά τὸν ἔχουν ἀποθανάτισει κι ὡς μεγάλο καὶ βαθυστόχαστο συγγραφέα.

Ὁ Γρηγόριος πέθανε στὴ Ναζιανζὸ στίς 25 Ἰανουαρίου τὸ 390 μ.Χ. σὲ ἡλικία ἐξήντα χρονῶν. Στὴ διαθήκη του ἀφήνει τὴν περιουσία του στοὺς φτωχοὺς τῆς Ναζιανζοῦ. Ὑστερα ἀπὸ μερικὰ χρόνια τὸ ἰ. σκήνος τοῦ Γρηγορίου μεταφέρεται κι ἀποτίθεται στὸν ναὸ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ὅπου βρίσκονταν ὅλων τῶν πατριαρχῶν κι αὐτοκρατόρων. Κατὰ τὴ Σταυροφορία (1203), μεταφέρουν οἱ σταυροφόροι μέρος τῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου στὴ Ρώμη καὶ μέρος αὐτοῦ μετακομίσθηκε στὴν Ἀριανζό, ἀπὸ τοὺς Καππαδόκες τῆς Πόλης. Σήμερα τεμάχια τῶν ἱερῶν λειψάνων βρίσκονται στὴν κωμόπολη Νέα Καρβάλη σὲ ἀπόσταση 12 χιλ. ἀπ' τὴν Καβάλα, στὸν ὁμώνυμο ναό. Συνεορτάζει ὁ Γρηγόριος καὶ στίς 30 Ἰανουαρίου, τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν.

Ο ΜΟΝΑΧΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΛΛΑΔΑ *

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

ΕΙΔΙΚΩΤΕΡΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΕΩΣ

α) Ἡ νόθευσις τοῦ μοναχικοῦ ιδεώδους.

Ὁ Μοναχισμός μας, ὅπως εἶναι γνωστό, ὑπηρετεῖ ἓνα λαμπρὸ καὶ ἱερὸ ἰδεῶδες, ποῦ εἶναι ἡ ἀφιέρωσις στὸ Θεό, ἡ διακονία τοῦ Πνεύματος καὶ γενικὰ ἡ κατάκτησις τοῦ ἄκρου ἐφετοῦ, τῆς θεώσεως. Ὅλα αὐτὰ βρίσκονται στὴ βάσι κάθε μοναστικῆς ἀφιερώσεως καὶ τονίζουν τὸν ἰδιαίτερο χαρακτήρα τῆς καθὼς καὶ τὶς ὑποχρεώσεις, ποῦ ἀναλαμβάνουν οἱ εὐσεβεῖς ψυχές, ποῦ ἀκολουθοῦν τὸν δρόμο τῆς. Καὶ εἶναι φυσικόν, ὅταν τὸ ἰδεῶδες αὐτὸ νοθεύεται καὶ ἀλλοιώνεται, τότε νὰ ἀκολουθῆ ἡ κρίσις καὶ ὁ μαρασμός.

Μιλώντας γιὰ νόθευσις τοῦ μοναχικοῦ ιδεώδους πρέπει νὰ γίνουμε σαφεῖς καὶ νὰ προσδιορίσουμε ἐπακριβῶς τί ἐννοοῦμε. Θὰ ποῦμε πικρὰς ἀλήθειες χωρὶς νὰ θέλουμε νὰ θίξουμε συγκεκριμένα πρόσωπα. Γι' αὐτὸ θὰ μιλήσουμε μὲ παρρησία. Ἄτυχῶς σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις οἱ μοναχοὶ μας φαίνεται νὰ ἔχουν ξεχάσει τὸ βασικὸ λόγο γιὰ τὸν ὁποῖο μπῆκαν στὸ ράσο. Ἐνα εἶναι βέβαιο: ὅτι κάθε ἕνας, ποῦ παίρνει τὴν ἀπόφασιν νὰ γίνῃ μοναχός, ξεκινάει μὲ ζῆλο γι' αὐτὸ τὸ ἔργο καὶ ἔχει τὴν ἀπόφασιν νὰ εὐαρεστήσῃ στὸ Θεό. Ἀπὸ τὸ ξεκίνημα ὁμως μέχρι τὴ βίωσιν τοῦ ιδεώδους σ' ὅλη τὴ ζωὴ, ἡ ἀπόστασις εἶναι μεγάλη, γι' αὐτὸ καὶ βλέπουμε συχνὰ περιπτώσεις, ὅπου παραχαράσσεται αὐτὸ τὸ ἰδεῶδες καὶ σιγά-σιγά γίνεται ἀτροφικὸ καὶ ἀδύνατον, μέχρις ὅτου παραχωρήσῃ τὴ θέσιν του σὲ κάτι ἄλλο. Νόθευσις τοῦ μονα-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 470 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 21 τεύχους.

χικοῦ ιδεώδους εἶναι πρῶτα — πρῶτα ἢ προσκόλλησι στοὺς τύπους σὲ βλάβη τῆς οὐσίας. Ὅχι πὼς δὲν χρειάζονται οἱ τύποι. Ὅμως εἶναι ἀπαράδεκτο νὰ παίρνουν τὴν πρώτη θέσι καὶ νὰ κατατρῶνε τὴν οὐσία. Κι' αὐτὸ γίνεται ἄρκετὲς φορές. Ἡ τυφλὴ καὶ ἀπόλυτὴ προσήλωσι σὲ ἐξωτερικὰ σχήματα δὲν συμβαδίζει πάντοτε μὲ τὴν τήρησι στὸν ἴδιο βαθμὸ οὐσιαστικῶν παραγγελμάτων, ἀπὸ τὴν ὁποία ἐξαρτᾶται ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς καὶ ἡ κατάκτησι τῆς τελειότητος. Νόθευσι τοῦ μοναχικοῦ ιδεώδους εἶναι ἔπειτα ὁ ἀποπροσανατολισμὸς τῶν μοναχῶν ἀπὸ τὴν προσευχὴ καὶ τὴ δράσι, καὶ ὁ περιορισμὸς τους, ὅπου δὲν ὑπάρχουν κοινόβια, σὲ μιὰ στεῖρα παρουσία, ποὺ ἄρκετὲς φορές σκανδαλίζει, ἀντὶ νὰ οἰκοδομηῖ. Στὶς περιπτώσεις αὐτὲς ἡ ζωὴ τῶν μοναχῶν γίνεται ἀντικείμενο φρικτῶν σχολίων, πράγμα ποὺ κατεβάζει στὶς ὑπολήψεις τῶν ἀνθρώπων τὴν ἀξία τοῦ Μοναχισμοῦ καὶ ὑποτιμᾷ τὴν σημασία του μέσα στὸν κόσμον. Νόθευσι τοῦ μοναχικοῦ ιδεώδους εἶναι ἀκόμη ἡ κρυφὴ ἢ φανερὴ παραβίασι μιᾶς ἀπὸ τὶς τρεῖς βασικὲς ὑποσχέσεις τοῦ μοναχοῦ ἢ καὶ πολλῶν μαζί, πράγμα ποὺ ἀπομακρύνει τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὰ πρόσωπα καὶ ὀδηγεῖ σὲ τρομακτικὲς ἐμπειρίες. Νόθευσι τοῦ μοναχικοῦ ιδεώδους εἶναι καὶ ἡ κοσμικότητα στὶς ἐκδηλώσεις, ποὺ τυλίγει μὲ ἐπιτηδευμένο μανδύα τὴ ζωὴ τῶν μοναχῶν, ποὺ ἐνῶ ἐκλήθησαν νὰ ὑπηρετήσουν τὸν Θεὸ μὲ πτωχεία καὶ στέρησι, ἐκεῖνοι, ἀντιθέτως, ἔχοντας ἐξασφαλίσει τὰ βιοτικὰ ἀγαθὰ, παρασύρονται, ἐνίοτε, καὶ χωρὶς λόγον σὲ ἀνεπίτρεπτες συνήθειες, ποὺ θὰ ταίριαζαν καλύτερα σὲ ἀνθρώπους τοῦ κόσμου.

Σ' ὅλες αὐτὲς τὶς περιπτώσεις οἱ ἐπιπτώσεις στὴν πορεία τοῦ Μοναχισμοῦ εἶναι ἄμεσες καὶ τραγικὲς. Γιατὶ δυσφημεῖται ὁ θεσμὸς καὶ ὑποτιμᾶται στὶς συνειδήσεις τῶν ἀνθρώπων πράγμα ποὺ ἐξηγεῖ, κατὰ ἓνα μέρος, τὴν κρίσι ποὺ διερχόμεστε σήμερα. Ἡ προσεκτικὴ ζωὴ τῶν μοναχῶν καὶ ἡ προσήλωσί τους στὸ μοναχικὸ ιδεῶδες εἶναι ὁ καλύτερος τρόπος γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀναγέννησί τους καὶ τὴν προβολὴ τοῦ Μοναχισμοῦ.

β) Ἡ ἔλλειψις πνευματικῶν ἀναστημάτων.

Ὁ Μοναχισμὸς στηρίζεται στὴν ἀγιότητα ἐκείνων ποὺ τὸν ἐφαρμόζουν καὶ ποὺ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν βαθμὸ τοῦ συνδέσμου τῶν μὲ τὸν Θεό. Ἡ ὕπαρξις πνευματικῶν πατέρων στὶς μονὲς ἦταν παλαιότερα πολὺ πρὸς συχνὴ ἀπὸ ὅ,τι εἶναι σήμερα. Ἐκεῖ ἐμόναζαν μεγάλες προσωπικότητες ἁγίων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ποὺ μὲ τὰ ἀγωνιστικὰ τους παλαίσματα «ἀκρασίαν ἐχαλίωσαν, πρὸς τὰς ἄνω δυνάμεις τὴν ἀμιλλαν εἶχον, τῶν βιωτικῶν κατεγέλασαν πραγμάτων, τὸν καύσωνα ὑπήνεγκαν τὸν μέγαν, τὰ σκάμματα ὑπερέβησαν, ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανὸν ἀνεπτερώθησαν, τοῦ σώματος τὴν σφραγίδα οὐ διέλυσαν, τὸ μέγα εἶδος τῆς παρθενίας ἐκτήσαντο, τὴν ἀμιλλαν πρὸς τοὺς ἀγγέλους ἔσχον, τοῦ σώματος τὰς ἀνάγκας κατεπάτησαν, τῆς φύσεως ἐπελήσθησαν, ἐν σώματι τὰ ἀσώματα ἐπετέλεσαν, τὸ μέγα καὶ ἀκαταμάχητον κτῆμα τῆς παρθενίας ἐκτήσαντο», ὅπως θὰ ἔλεγεν ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος (Περὶ ἐλεημοσύνης, ὁμιλία γ'). Ἐκεῖ ζοῦσαν γέροντες πνευματικοὶ μὲ μεγάλη πείρα, ὁδηγοὶ ἄριστοι τῶν ψυχῶν, ποὺ μὲ τὴ ζωὴ καὶ τὰ λόγια τῶν ἔτρεφαν γενεὲς εὐλαβῶν ἀνθρώπων μὲ τὸ ἄδολο γάλα τῆς πίστεως, ποὺ ἐνεσάρκωσαν τὴν ἀρετὴ καὶ τὴν ἀφιέρωσι, ποὺ ἐδίδασκαν ἀκατάπανστα, ποὺ χειραγωγοῦσαν τοὺς νέους στὸ δρόμο τῆς μοναχικῆς πολιτείας. Κοντὰ τους οἱ ἄνθρωποι εὔρισκαν ἀνακούφισι ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ζωῆς. Ἐνῶ ζοῦσαν μακριὰ ἀπὸ τὸν κόσμο,μποροῦσαν μὲ τὸ θεῖο φωτισμὸ νὰ δίνουν συμβουλὲς γιὰ τὸν τρόπο ἀντιμετωπίσεως τῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν. Ἔτσι οἱ Πατέρες ἐκεῖνοι μὲ τὴν λάμπι τους καὶ μὲ τὸ παράδειγμά τους γίνονταν πόλοι ἔλξεως νέων ψυχῶν, ποὺ λαχταροῦσαν νὰ δοῦν σαρκωμένο τὸ μοναχικὸ ἰδεῶδες. Σήμερα τέτοιοι ἅγιοι πατέρες ἔμειναν ἐλάχιστοι. Καὶ κοντὰ σ' αὐτοὺς τρέχουν ὅσοι μὲ σοβαρὴ σκέψι κατευθύνονται πρὸς τὴν ἀφιέρωσι. Ἡ αὐστηρότητα τῶν μαζί μὲ πολλὴ ἀγάπη γιὰ τὸν παραβάτη ἁμαρτωλό, ἐνῶ ἀποκαλύπτει στὰ μάτια τοῦ καθενός «τὸ εἰδεχθὲς προσωπεῖο τῆς ψυχῆς», ταυτόχρονα δημιουργεῖ τὶς προϋποθέσεις γιὰ τὴν λῆψι ἥρωικῶν ἀποφάσεων καὶ γιὰ τὴν πύκνωσι τῶν μονα-

χικῶν τάξεων. Καὶ εἶναι παρατηρημένο ὅτι ἀνθεὶ ὁ μοναχισμὸς ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχουν τέτοιοι πνευματικοὶ ἄνδρες, πὺν σὰν τὴν κλῶσσα μαζεύουν κοντὰ τοὺς τοὺς νέους, ἐμπνέοντάς τοὺς τὴν γνήσια μορφὴ τῆς εἰς Χριστὸν ἀφιερώσεως καὶ καθοδηγώντας τοὺς μεθοδικὰ καὶ μὲ ἐπιτυχία στὸ νὰ ζήσουν τὸ ἀγγελικὸ τοὺς πολίτευμα μὲ συνέπεια καὶ σωφροσύνη. Ἀντίθετα ὅπου παρατηρεῖται ἔλλειψις τέτοιων ἀνθρώπων, ἐκεῖ ὁ μοναχισμὸς φθίνει καὶ δοκιμάζει σοβαρὴ κρίσι. Κατὰ καιροὺς μαθαίνουμε τὴν ὑπαρξὶ τέτοιων μορφῶν, τύπου Γέροντος Σιλουανοῦ, καὶ ἀμέσως ἓνα κύμα νέων, συνήθως, ἀνθρώπων στρέφεται πρὸς τὴν κατεύθυνσίν των, διψασμένο γιὰ διδασκαλία, γιὰ μὀρφωσι, γιὰ καθοδήγησι. Ἀλλὰ καὶ ξέχωρα ἀπὸ τίς περιπτώσεις αὐτές, εἶναι βασικὸ νὰ γνωρίζουμε πὼς ποτὲ οἱ μοναχικὲς Ἀδελφότητες δὲν προοδεύουν, ἂν τὸ πρόσωπο τοῦ Ἡγουμένου, τοῦ Γέροντος, ὅπως λέγεται στὴ μοναχικὴ γλῶσσα, δὲν εἶναι πνευματικὸ, πρόσωπο ἀρετῆς καὶ εὐλαβείας, μὲ ἦθος, εὐσέβεια, ἀγιότητα βίου καὶ παράδειγμα ζωῆς. Ἄν δὲν ὑπάρχουν τέτοιοι ἡγέτες τότε οἱ νέοι δὲν μαγνητίζονται, δὲν συγκλονίζονται γιὰ νὰ κάμουν τὸ μεγάλο τόλμημα, νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ πάντα γιὰ νὰ εἰσέλθουν στὸν Μοναχισμό. Ἡ ἔλλειψις, ἐπομένως, τέτοιων προσώπων εἶναι μιὰ βασικὴ αἰτία γιὰ τὴν παρατηρουμένη κρίσι στοὺς κόλπους τοῦ ἑλλαδικοῦ Μοναχισμοῦ, καὶ ἂν δὲν δοθῆ σημασία στὸ σημεῖο αὐτὸ δὲν πρόκειται αὐτὴ ἡ κρίσις νὰ ξεπερασθῆ. Τὰ πατερικὰ βιβλία μᾶς μιλοῦν μὲ σαφήνεια γιὰ τὴν σπουδαιότητα καὶ τὸ ρόλο πὺν ἔχουν αὐτὰ τὰ πρόσωπα γιὰ τὴν πρόοδο τῶν μοναστικῶν Ἀδελφοτήτων. Σήμερα ὅμως ἡ ἔλλειψις των εἶναι ἓνα γεγονὸς καὶ βέβαια δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ ἀναζητήσουμε τὰ αἰτία του. Σημασία ἔχει πὼς ἔγιναν πολὺ σπάνιες οἱ περιπτώσεις ἀγίων μοναχῶν μὲ αἴγλη καὶ ἀκτινοβολία, ἀληθινῶν πόλων ἔλξεως πρὸς τὸν Μοναχισμό.

Τὸ πράγμα ἔχει σημασία τόσο γιὰ τὸν ἀνδρικό, ὅσο καὶ γιὰ τὸν γυναικεῖο μοναχισμό. Γιατὶ τόσο στὰ ἀνδρικά, ὅσο καὶ στὰ γυναικεῖα μοναστήρια τὸ ἴδιο πρόβλημα ἀντιμετωπίζεται μὲ τὴν ἴδια οξὺτητα. Θὰ ἔλεγε κανεὶς πὼς περισσότερο στὰ ἀν-

δρικὰ καὶ λιγώτερο στὰ γυναικεῖα. Ἐκεῖ οἱ μονάζουσες πάντα ἐξαρτῶνται ἀπὸ κάποιο πνευματικὸ πρόσωπο. Ἐνῶ στὰ ἀνδρική ἢ κατάστασις εἶναι δυσκολώτερη.

γ) Τὸ ἀδυνατίσμα τοῦ Κοινοβίου.

Ὁ Μοναχισμὸς καταξιώνεται κατὰ βάσιν στὸ κοινοβιακὸ σύστημα. Οἱ ἄλλες μορφές μοναχικῆς ζωῆς στὴν ἐρημία καὶ στὴν ἀναχώρησι βρίσκουν τὴ δικαίωσί τους στὴν αὐστηρότητα τῆς διαβιώσεως καὶ στὴ μέθεξι τῶν δώρων τῆς χάριτος. Ἐκεῖνο ποὺ δὲν καταξιώνεται εἶναι τὸ ιδιόρρυθμο. Ὅπου ἐπικρατεῖ, σημειώνει ἀποτυχία τοῦ μοναχικοῦ βίου. Ὅπου δὲν εἶναι τὰ πάντα κοινά, ἐκεῖ οὔτε μία ψυχὴ ὑπάρχει. Τὸ «οὐδεὶς ὄνειδίζει πενίαν, οὐδεὶς ἐπὶ πλούτῳ σεμνύνεται» τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου δὲν ἔχει στὰ ιδιόρρυθμα ἐφαρμογὴ. Γιατὶ ἀκριβῶς σ' αὐτὰ «τὸ σὸν καὶ τὸ ἐμὸν τοῦτο δὴ τὸ πάντα ἀνατρέπον καὶ θορυβοῦν» δὲν «ἐξώρισται». Ἔτσι στὰ ιδιόρρυθμα ἐπικρατεῖ ἀτμόσφαιρα μιᾶς περίεργης ἀτομικότητος ποὺ δὲν συμβιβάζεται μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἀφιερώσεως καὶ τῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς καὶ πολιτείας. Αὐτὸ ἔχει σὰν συνέπεια τὴν σαφῆ ἀπόκλισι ἀπὸ τὴ γνήσια μορφή τοῦ μοναχισμοῦ καὶ τὸν ἐκφυλισμὸ τῶν ιδιορρυθμῶν σὲ μονάδες ἀνεξάρτητες καὶ αὐτόνομες, ὅπου κατὰ κανόνα ἀπουσιάζει τὸ πνευματικὸ στοιχεῖο, ἡ ἀγάπη καὶ κάθε ἄλλη μοναχικὴ ἀρετὴ. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι πάντα τὸ ἴδιο: ὁ ζήλος ψύχεται, τὸ ἐνδιαφέρον ἐκλείπει καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἀπουσιάζει. Καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, ὅπου τὸ πνεῦμα καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἀπουσιάζουν, βασιλεύει ἡ διάλυσις καὶ ἡ ἀποτυχία.

Οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας μὲ πολὺ βαριὰ λόγια ἐπιτίθενται ἐναντίον τοῦ ιδιορρυθμοῦ. Καὶ ζητοῦν τὴν κατάργησί του. Μὲ κανένα τρόπο δὲν μποροῦν νὰ συμβιβασθοῦν μὲ τὴν «φρενολήπτον ταύτην πλάνην, τὴν ιδιορρυθμίαν, τὴν ταυτὸν εἰπεῖν ἀνυποταξίαν καὶ διόρθωσιν ἄνευ ὁδηγοῦ ἀκατάστατον», ὅπως σημειώνει τόσο χαρακτηριστικὰ ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος. Πράγματι καμμιά πνευματικὴ πρόοδος δὲν μπορεῖ νὰ σημειω-

Η ΕΣΧΑΤΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΚΗΡΥΓΜΑΤΟΣ

Τὸ Χριστοκεντρικὸν κήρυγμα, περὶ τοῦ ὁποίου ἐκάμαμεν ἔκτενῆ λόγον εἰς προηγούμενα ἄρθρα τοῦ «Ἐφημερίου», δὲν ἀφορᾷ μόνον εἰς ὅ,τι συνέβη «τῷ καιρῷ ἐκείνῳ», δηλαδὴ κατὰ τὴν ἐπίγειον ζωὴν τοῦ Ἰησοῦ ἐν Παλαιστίνῃ, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅ,τι ἀναφέρεται εἰς τὸ μέλλον, μέχρι τῶν ἐσχάτων ἡμερῶν. Διὰ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ εἰσῆλθον ἤδη εἰς τὸν κόσμον αἱ δυνάμεις, αἵτινες θὰ φέρουν τὴν τελειώσιν τῆς Ἐκκλησίας, τὸν νέον κόσμον. Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ παρὼν καὶ ὁ ἐρχόμενος. Ἡ ἐν πίστει θεὰ ἐκ τῶν προτέρων τῆς κατὰ τὰς ἐσχάτας ἡμέρας ἀποκαλύψεως τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, τῆς τελειώσεως τῆς Ἐκκλησίας, τῆς καινῆς γῆς καὶ τοῦ καινοῦ οὐρανοῦ, εἶναι δύναμις ἐνεργοποιουμένη ἐντὸς τοῦ κόσμου τοῦ παρόντος.

Τὸ ἐσχατολογικὸν ὄραμα εἶναι ἀποφασιστικὸν διὰ τὴν στάσιν τῶν Χριστιανῶν καὶ προφυλάσσει αὐτοὺς ἐκ τῶν ψευδῶν ἐσχατολογιῶν. Ἡ ἀναμονὴ τῆς σωτηρίας καὶ τοῦ ἀπολεσθέντος παραδείσου ἤρξατο διὰ τοῦ Πρωτευαγγελίου (Γεν. γ', 15) εὐθὺς ἅμα τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ ἐπὶ γῆς παραδείσου. Ὅταν ἀπουσιάζη ἡ προσδοκία τῆς πραγματικῆς σωτηρίας, τότε οἱ ἄνθρωποι δελεάζονται ὑπὸ ψευδῶν ἐνδοκοσμικῶν ἐσχατολογικῶν προσδοκιῶν τῆς σωτηρίας καὶ νομίζουν, ὅτι αὕτη θὰ ἐπιτευχθῇ δι'

θῆ ἐκεῖ ὅπου κυριαρχεῖ ἡ ἰδιορρυθμία. Καὶ γι' αὐτὸ κατατάσσομε στὰ αἷτια τῆς κρίσεως τοῦ Μοναχισμοῦ μας καὶ αὐτὴν, γιὰτὶ πιστεύομε πὼς ὁ ρόλος της στὸν ἐλλαδικὸ χῶρο ὑπῆρξε, χρόνια τώρα, ἐπιζήμιος καὶ ὀλέθριος. Μὲ τὰ ἰδιορρυθμα ἐσπασε ἡ μοναχικὴ μας παράδοσις καὶ ἐφανίστηκε μιὰ νοθευμένη μορφή της, πὸς γιὰ ἄρκετὰ χρόνια ἐγίνε παράγων διαλύσεως τῶν μονῶν καὶ ἀπλῆς συντηρήσεώς των κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο.

† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

ἀνθρωπίνων μέσων (λ.χ. τῆς τεχνικῆς, τοῦ οἰκονομικοῦ μετασχηματισμοῦ τῆς κοινωνίας, τῶν πολιτικῶν συστημάτων, τῆς ἀναπτύξεως τῆς βιολογικῆς δυνάμεως). Τὸ ὅτι πολλοὶ Χριστιανοὶ ἐπηρεάζονται ἐκ τοιούτων ψευδῶν ἐσχατολογιῶν εἶναι ἀποτελεσμα τῆς ἐλλείψεως ἀληθοῦς καὶ ζώσης ἐσχατολογικῆς πίστεως καὶ ἐλπίδος. Ἡ ἐλλείψις αὕτη ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν ἀνυπαρξίαν οὐσιώδους ἐσχατολογικοῦ κηρύγματος.

Τὸ κήρυγμα δέον νὰ καθιστᾷ σαφές, ὅτι μόνον ὁ Θεὸς φέρει τὴν τελείωσιν, ἣτις ὑπερβάλλει πάσας τὰς ἀνθρωπίνους ἐλπίδας. Πρὸ τῆς τελειώσεως τῆς ἐνεργείας τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ οὐδεμία πραγματικὴ τελείωσις ὑπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ. Ἡ ρεαλιστικὴ ἀναγνώρισις τῆς ἀτελείας πάντων τῶν πραγμάτων ἐν τῷ πεπτωκότῳ κόσμῳ, ἣτις θὰ ἄρθῃ μόνον διὰ τῆς κατὰ τὰς ἐσχάτας ἡμέρας τελειώσεως, οὐδόλως σημαίνει ἀμφιβολίαν ἢ ἀπαισιοδοξίαν. Ὁ Χριστιανὸς πιστεύει, ὅτι αἱ δυνάμεις τοῦ Ἀναστάτου εἶναι ἤδη ἐνεργοὶ ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἐνεργοποιῶνται καὶ ἐν τῇ «καινότητι τῆς ζωῆς» (Ρωμ. στ', 4) τῶν πιστῶν, οἵτινες πρέπει νὰ δίδουν συνεχῆ μαρτυρίαν περὶ τῶν δυνάμεων τούτων, εἰσάγοντες εἰς τὸν κόσμον τὸ φῶς, τὴν ἀλήθειαν, τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν, τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἀγάπην, τὴν νέαν τάξιν τοῦ Χριστοῦ. Ἄλλ' ἡ τελείωσις θὰ ἔλθῃ μόνον διὰ τῆς ἐπανόδου τοῦ δεδοξαμένου Κυρίου.

Ἡ ἐσχατολογικὴ θεὰ ἔχει ρεαλιστικὸν χαρακτήρα. Ἡ πασχάλειος δόξα τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι ἀκόμη φανερά εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Του καὶ εἰς τὸν κόσμον. Ἡ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ἐπιτευχθεῖσα νίκη ἐναντίον τῆς ἁμαρτίας, τοῦ διαβόλου, τοῦ πεπτωκότου κόσμου καὶ τοῦ θανάτου πρέπει νὰ γίνῃ καὶ προσωπικὴ νίκη τῶν Χριστιανῶν. Ἐπομένως ὁ ἀγὼν εὐρίσκεται εἰς ἔντασιν τοσοῦτω μᾶλλον, ὅσῳ ὁ ἐχθρὸς «ἔχει θυμὸν μέγαν, εἰδὼς ὅτι ὀλίγον καιρὸν ἔχει» (Ἀποκ. ιβ', 12). Ὁ ἐσχατολογικὸς ἀγὼν δημιουργεῖ εἰς τοὺς ἀκροατὰς τοῦ κηρύγματος κινδύνους. Οὗτοι πρέπει νὰ ἀνανεῶνουν συνεχῶς τὴν ἀπόφασίν των νὰ ἀνήκουν εἰς τὴν παράταξιν τοῦ Θεοῦ, ὅστις παρὰ πάσας

τὰς ἀντιδράσεις ὀδηγεῖ τὸν κόσμον καὶ τὴν Ἐκκλησίαν πρὸς τὴν ἐν Χριστῷ τελείωσιν. Ὡστε ἡ σοβαρῶς προβαλλομένη ὑπὸ τοῦ κηρύγματος Ἐσχατολογία ἀφ' ἑνὸς προφυλάσσει ἀναμφιβόλως τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὰ μέλη αὐτῆς ἐκ τῆς ραθυμίας καὶ ἐκ τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς ἐγρηγόρσεως καὶ ἀφ' ἑτέρου δωρεῖται παραμυθίαν καὶ θάρρος κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀντιμετωπίσεως ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν κινδύνων. Ἡ παραμυθία αὕτη π.χ. θὰ ἐνισχύσῃ ἰδιαίτερος τοὺς Χριστιανούς, οἵτινες ἐργάζονται εἰς τὸν τομέα τῆς πολιτικῆς, εἰς τὸν ὁποῖον ἐξόχως γίνονται αἰσθηταὶ αἱ λυσσώδεις ἐπιθέσεις ἐναντίον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Οἱ Χριστιανοὶ γνωρίζουν, ὅτι ἡ νίκη τῆς ἀδικίας ἐναντίον τῆς δικαιοσύνης δὲν θὰ εἶναι διαρκῆς.

Ὁ ἱεροκήρυξ, ὅστις θὰ ἐλησμόνει τὴν ἐσχατολογικὴν διάστασιν τοῦ κηρύγματος, θὰ ἐπεδίωκεν αἰσθητὰς ἐξωτερικὰς ἐπιτυχίας, αἱ ὁποῖαι δὲν συμβιβάζονται πρὸς τὴν κυρίαν ἀποστολὴν του. Ὁ σταυρὸς εἶναι οὐσιώδης μορφή ζωῆς τοῦ Χριστιανοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ἡ τελείωσις εἶναι ἡ μορφή ζωῆς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἄλλ' ὁ Θεὸς δύναται νὰ εὐλογήσῃ τὸν σταυρὸν καὶ νὰ τὸν μεταμορφώσῃ εἰς δόξαν. Τὸ ἐσχατολογικὸν κήρυγμα σημαίνει αὐτομάτως δύναμιν κινουσαν ἡμᾶς ἐν τῷ παρόντι, μετάδοσιν τῆς ἀναμονῆς τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῆς ἀφθαρσίας τῆς σαρκός, ἐνίσχυσιν τῆς ἐλπίδος, τῆς ἐσωτερικῆς «εἰρήνης τοῦ Θεοῦ» καὶ τοῦ «χαίρειν ἐν Κυρίῳ πάντοτε» (Φιλιπ. δ', 4).

Ὁ χαροποιὸς τόνος χαρακτηρίζει κατ' ἐξοχὴν τὸ ὀρθόδοξον Χριστοκεντρικὸν ἐσχατολογικὸν κήρυγμα. Ὡς χαρακτηριστικῶς ὁμολογεῖ ὁ προτεστάντης καθηγητῆς Ernst Benz «ἡ Ὀρθοδοξία ἔχει διαφυλάξει τὸν πρωταρχικὸν χαρακτήρα τῆς ἀτμοσφαιρας τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, τ. ἔ. τὴν χαρὰν, ἣτις ἐν τοῖς βιβλίοις τῆς Καινῆς Διαθήκης περιγράφεται ὡς τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς ἀτμοσφαιρας καὶ τῆς ζωῆς τῆς ἀρχαιοτάτης Ἐκκλησίας. Ἡ χαρὰ αὕτη παρέμεινεν ἐντὸς τῆς Ὀρθοδοξίας ὡς ὁ θεμελιώδης τόνος τῆς λατρείας: ἡ χαρὰ τῆς ἐνώσεως μετὰ τοῦ ζῶντος Κυρίου. Ἐν τῇ χαρᾷ ταύ-

Η ΘΕΟΤΟΚΟΣ

ΚΑΙ ΤΟ ΑΠΟΛΥΤΡΩΤΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ

ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ*

«Ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν». Εὐρισκόμεθα ἀληθῶς ἐνταῦθα ἔμπροσθεν δύο γεγονότων.

Τὸ μυστήριον τῆς σχέσεως-προγνώσεως τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνδιαφέροντός του διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου ἀφ' ἑνός, καὶ ἡ ἀνθρωπίνη ἐλευθερία ἀφ' ἑτέρου.

Ἡ ἐκλογὴ τῆς Παναγίας, ἵνα γίνῃ ἡ Μήτηρ τοῦ ἐνσαρκωθέντος Λόγου, ἦτο τὸ ὑψιστον σημεῖον τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ γενομένης προετοιμασίας τοῦ κόσμου, διὰ νὰ δεχθῆ τὸν Λυτρωτὴν, γεγονὸς ἀπολύτως θεωρούμενον ἐπάναγκες ἀπὸ τότε, ὅτε ὁ πρῶτος ἄνθρωπος εἶχεν ἐκπέσει τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Θεὸς ἐν τῇ παγγνωσίᾳ του διέβλεπε τὴν πῶσιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸ τοῦ χρόνου τῆς πτώσεως· ἀλλὰ συγχρόνως ἐν τῇ ἀγάπῃ του ἐσκέπτετο τὴν σωτηρίαν τοῦ μέλλοντος πεπτωκότος ἀνθρώπου. Ἡ μακρὰ ἱστορία τῆς Ἰουδαϊκῆς Φυλῆς μαρτυρεῖ τὴν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 526 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 22 τεύχους.

τῇ ἐκδηλοῦται ἡ ἀγαλλίασις ἐκ τοῦ ὅτι αἱ δυνάμεις τῆς ἀμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου συνετρίβησαν, οἱ δαίμονες ἐνικήθησαν, τὸ βασίλειον τοῦ Σατανᾶ διελύθη, τὸ κακὸν ἤδη κατ' οὐσίαν ἐξεμηδενίσθη καὶ διὰ τὸν ἀναγεννηθέντα ἄνθρωπον ἤδη ἔχει ἀνατεῖλει ὁ νέος αἰὼν τῆς θείας ζωῆς, δόξης καὶ ὠραιότητος, ἡ ζωὴ τῆς νέας δημιουργίας καὶ τοῦ καινοῦ κόσμου» (Ernst Benz, Geist und Leben der Ostkirche, Hamburg 1957, σ. 173).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

σταδιακὴν προετοιμασίαν τῆς ἀνθρωπότητος, ἵνα δεχθῆ τὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου.

Ἄφ' ἐτέρου, ἡ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐκλογή τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τὸ γεγονός τῆς γεννήσεως μιᾶς Κόρης ἐν τῷ Ἰσραὴλ, ἡ ὁποία εἶχεν ἐκλεγῆ ὡς ἡ Μήτηρ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, συνδυάζεται μετὰ τὴν προσφορὰν τῆς Παναγίας ὡς μέσου πραγματώσεως τοῦ σωτηριολογικοῦ ἔργου τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπίνης φυλῆς· καὶ ἐπομένως ἡ Παναγία ἐμφανίζεται ὡς ἡ ὑψίστη ἔκφρασις τῶν δημιουργημάτων τοῦ Θεοῦ.

Ἐνταῦθα ὁμως τίθεται τὸ πρόβλημα. Ἐὰν ὑποθέσωμεν, ὅτι ἡ Παρθένος ἀπήντα ἀρνητικῶς εἰς τὴν κλῆσιν τοῦ Θεοῦ νὰ γίνῃ ἡ Μήτηρ τοῦ Θεοῦ, ἐὰν δηλαδὴ δὲν ἐδέχετο τὴν θείαν πρόσκλησιν, τότε τί ἐπρόκειτο νὰ συμβῆ;

Τοιοῦτου εἶδους ἐρωτήσεις ὑποβάλλουν κατὰ καιροῦς τινὲς ἐκ τῶν φιλοσόφων καὶ θεολόγων. Ἡ ἐρώτησις αὕτη ἔχει σχέσιν μετὰ ὁμοίας ἐτέρας τινάς, ὡς λ.χ. τί θὰ συνέβαινεν, ἐὰν ὁ Ἰούδας δὲν ἐπρόδιδε τὸν Χριστόν, ἢ ἐὰν ὁ Πιλάτος ἠθώωνε τὸν Κύριον. «Οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν· διὰ τοῦτο ὁ παραδιδὸς με σοι μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει» (Ἰωάν. 10,11).

Οἴανδῆποτε, ἐν προκειμένῳ, ἀπάντησιν ἐὰν δώσωμεν εἰς τοῦτο τὸ εὐρὸν καὶ γενικὸν πρόβλημα, δι' ἐν γεγονὸς δυνάμεθα νὰ εἴμεθα ἀπολύτως βέβαιοι, ὅτι δηλαδὴ, ἂν καὶ ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἀσκήσει τοῦ ἔργου τοῦ χρησιμοποιῆ ὡς μέσα ἀνθρωπίνας ὑπάρξεις, δὲν δυνάμεθα νὰ ἀπορρίψωμεν τὴν ἀνθρωπίνην ὑπευθυνότητα, ἐμφανίζοντες τὴν γνώσιν τοῦ Θεοῦ περὶ τὰ μέλλοντα συμβαίνειν ὡς αἰτίαν τῶν γεγονότων, ἐπιχειροῦντες νὰ δικαιολογήσωμεν ἑαυτοὺς διὰ πάσας ἐκείνας τὰς ἐνεργείας ἡμῶν, αἱ ὁποῖαι ἀντιβαίνουν καὶ ἀντιτίθενται πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Πάντα ταῦτα εἶναι ἀληθῆ διὰ τὰς ἐνεργείας ἐκείνας, διὰ τὰς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος ἐπέχει ἐνσυνείδητον εὐθύνην.

Εἶναι ἀληθὲς ἐπίσης, ὅτι ἡ Παναγία ἀπεδέχθη τὴν παρὰ Θεοῦ κλῆσιν, ἵνα καταστῆ ἡ Μήτηρ τοῦ Θεοῦ, διὰ μιᾶς ἐνερ-

γείας προκαλούσης πρὸς τὸ Πρόσωπόν της σεβασμὸν καὶ προσευχὴν ἐκ μέρους τῶν πιστῶν χριστιανῶν, ὅσον εἶναι ὁμοίως ἀληθές, ὅτι ὁ Ἰούδας ἐπρόδωσε τὸν Διδάσκαλόν του διὰ μιᾶς ἐνεργείας δημιουργούσης ἀπέχθειαν καὶ ἀποστροφὴν πρὸς τὸ πρόσωπόν του ἐκ μέρους τοῦ κόσμου.

Οὕτω, ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Παναγίας ἔχομεν τὰς δύο ὄψεις τοῦ θέματος· τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προετοιμασίαν τῆς Παναγίας διὰ μέσου τῆς Ἱστορίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀφ' ἑνός, καὶ τὴν προσωπικὴν τῆς Ἀειπαρθένου ἀποδοχὴν τῆς γενομένης εἰς αὐτὴν κλήσεως, ἀφ' ἑτέρου: «Ἴδου ἡ δούλη Κυρίου, γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου».

Ἡ Παρθένος Μαρία καθίσταται ταυτοχρόνως ὁ δέκτης τοῦ μεγαλυτέρου ἀξιώματος, τὸ ὁποῖον ἐδόθη ποτὲ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν κόσμον καὶ εἶναι συγχρόνως μετὰ τοῦ Υἱοῦ της τὸ ὑπερτατον παράδειγμα ἀνθρωπίνης ὑποταγῆς εἰς τὸ θεῖον θέλημα, ὑπόδειγμα ὑπομονῆς καὶ πιστότητος.

Ἐπομένως, ὅταν δοξολογοῦμεν τὸν Θεὸν διὰ τὸ ἐξαισίον αὐτοῦ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον, ταυτοχρόνως θὰ πρέπει νὰ αἰσθανώμεθα πρὸς τὸ Ἱερὸν τῆς Παναγίας Μητρὸς Πρόσωπον τὴν μεγαλυτέραν ἔκφρασιν ἀνθρωπίνης εὐγνωμοσύνης.

Νομίζομεν, ὅτι εἶναι ἐπίναγκες νὰ εἴπωμεν ἐνταῦθα τινὰ περὶ τοῦ γεγονότος τῆς συλλήψεως τοῦ Κυρίου ἐν τῇ γαστρὶ τῆς Παρθένου Μαρίας.

Ὅτι συνετελέσθη, εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, ἐν τῇ Παρθένῳ Μαρίᾳ, δὲν ἔχει συμβῆ ποτὲ εἰς τὰ χρονικὰ τῆς Ἱστορίας.

Ὁ Κύριος ἡμῶν ἦτο πράγματι πλήρης καὶ τέλειος ἄνθρωπος καὶ δυνάμεθα νὰ ὑποστηρίζωμεν, ὅτι ἦτο τόσον τέλειος, ὅσον τοιαύτην τελείαν ἀνθρωπίνην ὑπαρξιν οὐδέποτε ἐγνώρισεν ὁ κόσμος.

Ἄλλ' ἐν τῇ θείᾳ συλλήψει δὲν παρατηροῦμεν τὴν ἔλευσιν ἐν τῇ ὑπάρξει ἐνός ἀνθρωπίνου προσώπου, τὸ ὁποῖον πρότερον

δὲν ὑπῆρχεν· βλέπομεν τὴν ἀνάληψιν μιᾶς νέας τελείας καὶ πλήρους ἀνθρωπίνης φύσεως ὑπὸ ἐνὸς Θεοῦ Προσώπου, τοῦ δευτέρου δηλὸν ὅτι προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὸ ὁποῖον ἤδη ὑπῆρχε πρὸ πάντων τῶν αἰώνων. Ὁ Θεός, χωρὶς νὰ χάνη τίποτε ἀπὸ τὴν θεοτήτά του, ἐγένετο ἄνθρωπος· καὶ τοῦτο τὸ γεγονός εἶναι ἐντελῶς ἀνόμοιον πρὸς πάντα τὰ ἄλλα γεγονότα τῆς Ἱστορίας, εἶναι ἓν γεγονός ἀνεπανάληπτον αὐτό, τὸ ὁποῖον συνέβη εἰς τὴν Παρθένον Μαρίαν.

Ἐπανερχόμενοι, ἀφ' ἐτέρου, εἰς τὸ Πρόσωπον, καθ' ἑαυτό, τῆς Παναγίας παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ Παρθένος Μαρία εἶχεν ἀνθρώπους πατέρα καὶ μητέρα. Ἀπορρίπτομεν ἐπομένως, τὴν νεοεφευρεθεῖσαν τῶν Ῥωμαιοκαθολικῶν διδασκαλίαν περὶ τῆς ἀσπίλου συλλήψεως τῆς Παναγίας, διδασκαλίαν προσιδιάζουσαν μόνον εἰς τὸ γεγονός τῆς ἀσπόρου συλλήψεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὴν ὁποίαν δεχόμεθα, ὅτι ὁ Κύριος εἶχεν ἄνθρωπον Μητέρα ἀλλ' ὄχι ἄνθρωπον Πατέρα.

Ἡ Παναγία προσέφερεν εἰς τὸν Υἱὸν τῆς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἀλλ' ὄχι καὶ τὴν θεϊαν, ἥτις ἤδη προὑπῆρχεν προαιωνίως ἐν τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι.

Παρατηροῦμεν, λοιπόν, ὅτι ἡ ἐν τῇ Παρθένῳ ὑπερφυσικὴ σύλληψις τοῦ Κυρίου, τὸ γεγονός δηλαδή, ὅτι εἶχεν ὁ Κύριος μία Μητέρα—ἄνθρωπον, ἀλλ' ὄχι Πατέρα—ἄνθρωπον, εἶναι περισσότερον φυσικόν, προκειμένου νὰ ἐρμηνευθῇ ἡ ὅλη ἱστορία τῆς ἀπολυτρώσεως, παρὰ νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ὁ Κύριος ἐγεννήθη ἀπὸ ἀνθρώπους γονεῖς, συμπεριλαμβανομένου δηλαδή καὶ τοῦ Πατρὸς του.

Πάντα ταῦτα μαρτυροῦν, ὅτι ὁ Κύριος ἀνέλαβε πλήρη τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν του ἐκ τῆς Παρθένου, μὲ σῶμα καὶ ψυχὴν, μὲ σάρκα καὶ αἷμα, ὅπως αἱ λοιπαὶ ἀνθρώπιναι ὑπάρξεις, εἶχε πάντα ὅσα ἔχει ὁ ἄνθρωπος ἐκτὸς τῆς ἁμαρτίας.

Ἡ συμβολὴ, ἐπομένως, τῆς Ἁειπαρθένου εἰς τὸ θέμα τῆς ἀπολυτρώσεως ἦτο θετικὴ καὶ μοναδική, ὑστεροῦσα ἀσφαλῶς ἐκείνου τοῦ ρόλου, τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς καὶ ὁ Υἱὸς του διεδρα-

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

ΔΙΑΚΙΝΟΥΜΕΝΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ*

3. Σημασία τῆς συμμετοχῆς μας εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν.

Αἱ Ἐκκλησίαι καθὼς καὶ οἱ διάφοροι ἐκκλησιαστικοὶ Ὄργανισμοί, οἱ ὅποιοι μετέχουν ἐνεργῶς τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀποστέλλουν κατὰ κανόνα ὡς ἐκπροσώπους πρόσωπα εἰς τὰ ὁποῖα ἔχει ἀνατεθῆ ἡ συστηματικὴ παρακολούθησις καὶ ἐπισταμένη μελέτη τῶν προβλημάτων τῆς μεταναστεύσεως, πρόσωπα δηλαδὴ τὰ ὁποῖα εἶναι εἰσηγηταὶ ἐφ' ὅλων τῶν θεμάτων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν μετανάστευσιν. Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ, αἱ συσκέψεις τῆς Ἐπιτροπῆς δὲν ἀποτελοῦν ἀπλῶς μοναδικὴν εὐκαιρίαν ἐνημερώσεως ἐπὶ διεθνoῦς ἐπιπέδου, ἀλλὰ ταῦτοχρόνως ἀρίστην δυνατότητα βαθείας συστηματικῆς μελέτης τῶν ἐπὶ μέρους προβλημάτων τῆς μεταναστεύσεως-παλινοστήσεως καθὼς καὶ ἀρίστην δυνατότητα συνεργασίας, πρὸς ἀντιμετώπισιν αὐτῶν.

Ἀναλυτικώτερον διὰ τὴν Ἐκκλησίαν μας, ἡ οὐσιαστικὴ καὶ ἐνεργὸς συμμετοχὴ εἰς τὰς ἐργασίας τῆς ὡς ἄνω Ἐπιτροπῆς κρίνεται ἀπαραίτητος διότι διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ:

α) Οἰκειοποιούμεθα τὰ συμπεράσματα τῆς ἐπὶ διεθνoῦς ἐπιπέδου μελέτης τῶν ποικίλων προβλημάτων τῆς μεταναστεύσεως, τὰ ὁποῖα δημιουργοῦνται εἰς τοὺς ἰδίους τοὺς μετανάστας, διὰ τὰς οἰκογενεῖας των καὶ γενικώτερον διὰ τὴν πατρίδα μας.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 349 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 17-18 τεύχους.

μάτισαν εἰς τὸ θέμα τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἐν τούτοις, ὡς προαναφέρομεν ἤδη, τὸ ἔργον τῆς Παναγίας ἦτο λίαν ἀξιόλογον, διότι αὕτη κατέστη «συνεργὸς» εἰς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ.

β) Δυνάμεθα νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὰς δυνατότητας τῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς ἀντιμετώπισιν ἐνίων ἐξ αὐτῶν τῶν προβλημάτων.

γ) Ἐπιτυγχάνεται ὁ περισσότερο ἐκκλησιαστικὸς καὶ ὀρθόδοξος προσανατολισμὸς τῆς Ἐπιτροπῆς καί, ἐπομένως, αἱ λύσεις αἱ ὁποῖαι ὑποδεικνύονται ὑπ' αὐτῆς ἀναποκρίνονται περισσότερο πρὸς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν καὶ τὴν ὀρθόδοξον ζωὴν τῶν μεταναστῶν καὶ εἰδικώτερον τῶν ὀρθόδοξων «ξένων ἐργατῶν» τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης.

δ) Ἐνισχύεται ἡ ὀρθόδοξος παρουσία καὶ μαρτυρία εἰς τὸν δυτικὸν κόσμον γενικώτερον καί, εἰδικώτερον, μεταξὺ τῶν παραγόντων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἀσχολοῦνται μὲ τὰ προβλήματα τῶν ξένων ἐργατῶν τοῦ Δυτικο-Εὐρωπαϊκοῦ Χώρου.

Τὰ ἀνωτέρω γίνονται περισσότερο κατανοητὰ ἐὰν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ ἐντάσσει εἰς τὸ πρόγραμμά της τὴν στενὴν συνεργασίαν μετὰ τοῦ «Ὄργανισμοῦ Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως καὶ Συνεργασίας» (OECD), μετὰ τοῦ «Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης», μετὰ τῆς «Καθολικῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὴν Διευρωπαϊκὴν μετανάστευσιν», μὲ τὸν διεθνή Ρωμαιοκαθολικὸν Ὄργανισμὸν Κοινωνικῆς Προνοίας Caritas Internationalis καὶ ἄλλους διεθνεῖς Ὄργανισμούς. Ἡ συνεργασία δὲ αὐτὴ ἀφορᾷ εἰς νομικά, ἐπαγγελματικά, κοινωνικά καὶ ἄλλα θέματα, ὅπως εἶναι τὰ κοινωνικά δικαιώματα τῶν ξένων ἐργατῶν, ἡ ἀντιμετώπισις τῆς προσβολῆς τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας (Diskriminierung) κ.ἄ. Διὰ νὰ καταστή δὲ περισσότερο φανερὰ ἡ σημασία τοῦ πράγματος, μνημονεύω ἐνταῦθα ἓν σημαντικώτατον κείμενον, τὸ ὁποῖον συνετάγη τῇ συμβολῇ τῆς ἐν λόγῳ Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ τῆς «Ἐπιτροπῆς Ἐκκλησιῶν παρὰ ταῖς Εὐρωπαϊκαῖς Κοινότησι» (Kommission von Kirchen bei den europäischen Gemeinschaften) καὶ φέρει τὸν τίτλον «Ἐκκλησιαστικαὶ ἀπόψεις ἐπὶ τῆς πολιτικῆς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος, τῆς ἀναφερομένης εἰς τοὺς Ἄλλοδαπούς».

Τὸ κείμενον αὐτὸ εὖρεν μεγάλην διάδοσιν καὶ ἀπήχησιν μεταξὺ τῶν ἀρμοδίων παραγόντων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος.

Παρουσιάζει δὲ ἰδιαιτέραν σημασίαν, διότι εἰς αὐτὸ ἐπισημαίνονται τὰ προβλήματα τῶν ξένων ἐργατῶν, ὑπογραμμίζεται ἡ ἀνάγκη, ὅπως ἡ Εὐρωπαϊκὴ Κοινότης παύσῃ νὰ ἔχη προσανατολι-

σιμόν μονομερῶς οικονομικόν, ὅτι πρέπει ἀντιθέτως νὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴν αὐτῆς εἰς τὰ ποικίλα προβλήματα τῶν ἰδίων τῶν ξένων ἐργατῶν καὶ ὑποδεικνύεται τὸ καθήκον μιᾶς ἀναπτυξιακῆς πολιτικῆς τῆς Κοινοῦτητος, πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἰσότητος μεταξύ τῶν ἐντοπίων καὶ ξένων ἐργατῶν πρὸς τοὺς ἐργάτας τῶν Χωρῶν προελεύσεως καὶ τὴν ἀνάγκην παροχῆς ἴσων δικαιωμάτων εἰς τοὺς ξένους ἐργάτας. Ἀκόμη δὲ ὑποστηρίζει τὴν ἀνάγκην διατηρήσεως τῆς «αὐτότητος» τῶν ξένων ἐργατῶν, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν διατήρησιν τῶν κοινωνικῶν, πολιτικῶν, πολιτιστικῶν καὶ θρησκευτικῶν αὐτῶν ἀξιών.

ε) Ἐνισχύομεν τὴν θέσιν τῶν ἐν τῇ Δ. Εὐρώπῃ Ὁρθοδόξων Μητροπόλεων ἐναντι τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν. Τοῦτο ἀποτελεῖ βασικὸν παράγοντα διὰ τὴν ὀργάνωσιν καὶ τὸ ἔργον τῶν Ὁρθοδόξων Μητροπόλεων, δεδομένου ὅτι αἱ ξένοι Ἐκκλησίαι διὰ τῶν κοινωνικῶν αὐτῶν ὀργανισμῶν, διαχειρίζονται πολλάκις σημαντικὰ κοινῶν, διατιθέμενα παρὰ τῶν ἀρμοδίων Κρατικῶν Ἀρχῶν πρὸς κοινωνικὴν μέριμναν τῶν ξένων ἐργατῶν. Ἐκτὸς τούτου αἱ ἐν λόγῳ Ἐκκλησίαι ἐπηρεάζουν τὰ μέγιστα τὰς Κυβερνήσεις καὶ τὴν κοινὴν γνώμην τῶν ἐν λόγῳ Χωρῶν. Χαρακτηριστικῶς ἀναφέρω ὅτι τὸ Diakonisches Werk, ὁ Ὁργανισμὸς δηλαδὴ Κοινωνικῆς Προνοίας τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας, ἔχει ἀναπτύξει μεγάλην κοινωνικὴν δραστηριότητα μεταξύ τῶν ἐν Γερμανίᾳ ἐλλήνων καὶ σέρβων ὀρθοδόξων ἐργατῶν. Ἐχει διορίσει μέγα ἀριθμὸν κοινωνικῶν λειτουργῶν πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐλλήνων, ἔχει ὀργανώσει ἐργατικὰς Λέσχας, τὰ ὀνομαζόμενα «Ἑλληνικὰ σπίτια», καθὼς ἐπίσης εἰδικὰ μαθήματα πρὸς ἐκμάθησιν τῆς γερμανικῆς γλώσσης καὶ διαφόρους ψυχαγωγικὰς, πολιτιστικὰς καὶ μορφωτικὰς εὐκαιρίας.

Ἡ τοιαύτη δραστηριότης τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν δὲν ἐπεκτείνεται βεβαίως ἐπὶ θεμάτων θρησκευτικῶν, οὔτε ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν ἄσκησιν προσηλυτισμοῦ· ὅμως δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένη προβλημάτων, ἀναφερομένων, κυρίως, εἰς τὴν ὀρθόδοξον τοποθέτησιν τῆς κοινωνικῆς δραστηριότητος μεταξύ τῶν Ὁρθοδόξων, εἰς τὴν ἔνταξιν αὐτῆς εἰς τὴν ὅλην ζωὴν καὶ δραστηριότητα τῶν ἐκασταχοῦ ὀρθοδόξων κοινοτήτων.

Εἶναι δὲ γνωστόν, ὅτι αἱ Γερμανικαὶ Ἀρχαὶ θέτουν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἐπισήμως ἀνεγνωρισμένων κοινωνικῶν φορέων τῆς Γερμανίας μεγάλα κοινῶν. Μεταξὺ δὲ τῶν φορέων αὐτῶν δυνάμεθα ἀπλῶς νὰ ἐκλέξωμεν τὸν φορέα τῆς προτιμησέως μας, χωρὶς

τοῦτο νὰ σημαίνει ὅτι δυνάμεθα νὰ ἐπηρεάσωμεν καὶ τὸν τρόπον διαθέσεως τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα θέτει τὸ Κράτος εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ φορέως αὐτοῦ.

Ἡ Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία ἐστήριξε κατὰ τὸ παρελθὸν τὴν προσφορὰν τῆς εἰς τὴν συνεργασίαν μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, εἰς τὰ πλαίσια τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν. Τοῦτο καθιστᾷ φανερόν, ὅτι ἡ συμμετοχὴ μας εἰς τὴν ἐν λόγῳ εἰδικὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Π.Σ.Ε. καὶ ἡ Ὁρθόδοξος ἀποψὶς ἡμῶν ἐφ' ὅλων τῶν συζητούμενων θεμάτων ἐκεῖ, ἐνισχύει τὴν θέσιν τῶν ὀρθοδόξων Μητροπόλεων τῆς Διασπορᾶς.

Ἐὰν δὲ νομίζωμεν ὅτι ὑφίστανται καὶ ἕτερα θέματα, δυνάμεθα νὰ τὰ θέσωμεν πρὸς συζήτησιν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν.

Πολλάκις μοῦ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαπενταετίαν νὰ ἐπισημάνω τὰ σφάλματα, τὰ ὁποῖα διεπράχθησαν κατὰ τὸ παρελθὸν εἰς βάρος τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας (ιδεῖ εἰδικὸν κεφάλαιον ὑπὸ τὸν τίτλον: Διεκκλησιαστικὴ Συνεργασία εἰς τὸ βιβλίον μου: Ἐένος ἡμην..., Ἀθῆναι 1974 σελ. 95-115 καὶ τὴν ἐκεῖ παρατιθεμένην βιβλιογραφίαν). Διὰ τὰ σφάλματα αὐτά, ἠθελήμενα ἢ μὴ, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν ταπεινὴν μου γνώμην ἀπέβησαν μοιραῖα, τοῦλάχιστον διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς καλῆς ὀργανώσεως τῆς Ἐκκλησίας μας ἐν Γερμανίᾳ (εὐκαιρία μοναδικὴ ἢ ὁποῖα οὐδέποτε πλέον θὰ ἐπανεέλθῃ), δὲν εὐθύνονται μόνον οἱ ξένοι, οἱ ὁποῖοι ἄλλωστε ἔχουν τὸ ἐλαφρυντικὸν ὅτι δὲν γνωρίζουν τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησιολογίαν καὶ τὴν ὀρθόδοξον ποιμαντικὴν.

Εὐθυνόμεθα, κυρίως, ἡμεῖς οἱ ὁποῖοι δυστυχῶς, οὐδέποτε ἠσυχολήθημεν σοβαρῶς μὲ τὰ προβλήματα τῶν ἀποδήμων ἀδελφῶν μας καί, ἐπομένως, ἡ συμμετοχὴ μας εἰς τὸν ὄντως ἡρωϊκὸν ἀγῶνα τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν καὶ τῶν εὐλαβεστάτων ἱερέων τῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς ἦτο καὶ συνεχίζει νὰ εἶναι ἀνύπαρκτος.

Χαρακτηριστικὸν εἶναι π.χ. τὸ ἀκόλουθον περιστατικόν:

Κατὰ τὸ ἔτος 1963, ὅταν δηλαδὴ τὸ ρεῦμα τῆς μεταναστεύσεως πρὸς τὴν Δ. Γερμανίαν ἐλάμβανε μεγάλας διαστάσεις καὶ εὐρίσκοντο ἤδη ἐκεῖ 123.602 Ἕλληνες ἀδελφοί μας, ὁ ἀείμνηστος Ἀρχιεπίσκοπος Θυατείρων Ἀθηναγόρας Καβάδας ἤρχισεν μετὰ τῶν ἐλαχίστων κληρικῶν συνεργατῶν του ὄντως τιτάνειον

ἀγῶνα, πρὸς στοιχειώδη τοῦλάχιστον συμπαράστασιν τῶν ἀδελφῶν μας. Ἦτο, λοιπόν, φυσικὸν νὰ στραφοῦν τὰ βλέμματα ὅλων μας πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ ἀναμένωμεν ἀπὸ ἐκεῖ παντοειδῆ ἐνίσχυσιν εἰς τὸν ὑπεράνθρωπον ἀγῶνα. Ὅμως οὐδεμία οὐσιαστικὴ βοήθεια καὶ συμπαράστασις ἔφθασεν τότε ἐξ Ἑλλάδος. Τὸ ἔτος ἐκεῖνο αἱ ξένοι Ἐκκλησῖαι, οἱ ἀρμόδιοι Κρατικοὶ παράγοντες, αἱ Ὀργανώσεις κοινωνικῆς προνοίας, οἱ ἐργοδῶται καὶ πλῆθος ἄλλων ὑπευθύνων τοπικῶν παραγόντων ἐζήτουν ἐναγωνίως λύσεις εἰς τὰ αὐξάνόμενα ποικίλα κοινωνικά προβλήματα τῶν ἐλλήνων ἐργατῶν τῆς Γερμανίας, διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ὁποίων οὐδεὶς ἐφῆρετο τότε ὡς ἀρμόδιος.

Πρὸς μελέτην καὶ ἀντιμετώπισιν τοῦ ὅλου προβλήματος τὸ Π.Σ.Ε. ὥργανωσε τὸ ἔτος ἐκεῖνο Διεθνὲς Συνέδριον ἐπὶ ἀνωτάτου ἐπιπέδου, τοῦ ὁποίου μάλιστα αἱ προεργασίαι ἐγένοντο ἐν Ἀθήναις, γεγονόςς τὸ ὁποῖον δηλοῖ ὅτι εἰς τὸ ἐπίκεντρον τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ Συνεδρίου ἦτο ἡ ἀντιμετώπισις τῶν προβλημάτων τῶν ἐλλήνων ἐργατῶν.

Εἰς τὸ Συνέδριον αὐτὸ τὸ ὁποῖον συνῆλθεν εἰς τὸ Arnolds-hain, πλησίον τῆς Φρανκοφούρτης, εἶχον προσκληθῆ ἕκ Γενεύης ὡς εἰδικὸς σύμβουλος, λόγῳ τῆς δραστηριότητος τὴν ὁποίαν εἶχον τότε ἀναπτύξει εἰς δόκιληρον σχεδὸν τὴν Βόρειον Γερμανίαν καὶ ἡ ὁποία εἶχε χαρακτηρισθῆ παρὰ τῶν ξένων ὡς ὑποδειγματικὴ. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον μὲ περιέλαβεν μάλιστα μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς πατριαρχικῆς ἀντιπροσωπείας.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι οἱ ὀργανῶται τοῦ Συνεδρίου ἀνέμενον μέχρι τελευταίας στιγμῆς τὴν ἀφίξιν τῆς ἐξ Ἀθηνῶν ἀντιπροσωπείας. Οὐδεὶς ὅμως ἦτο εἰς θέσιν, παρ' ὅλας τὰς ἐπανεπιλημμένας τηλεφωνικὰς ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν Ἀθηνῶν, νὰ γνωρίζῃ ἐὰν πράγματι θὰ ἀφίχθῃ ἀντιπροσωπεία ἐξ Ἑλλάδος. Ἡ ἀντιπροσωπεία αὕτη ἔφθασεν εἰς Φρανκοφούρτην μὲ καθυστέρησιν μιᾶς ἡμέρας καί, ὡς διεπιστώθη, ἦτο τελείως ἀνέτοιμος νὰ συμμετάσχη εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ Συνεδρίου, παρ' ὅλην τὴν καλὴν θέλησιν τῶν μελῶν αὐτῆς, δεδομένου ὅτι ἀπετελεῖτο ἐξ ἐνὸς Μητροπολίτου, ἐνὸς Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἐνὸς ἀνωτάτου Ὀργάνου τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν.

Καθ' ὃν χρόνον, δηλαδή, ἡ Ὀρθόδοξος Ἑλληνικὴ Ἀρχιεπισκοπὴ Κεντρικῆς καὶ Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ ὁ ἐλληνισμὸς τῆς Γερμανίας ἀντεμετώπιζε «καυτὰ» προβλήματα, τὰ ὁποῖα δὲν

ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ

ΜΙΑΣ ΑΠΕΛΠΙΣΜΕΝΗΣ ΚΟΠΕΛΑΣ*

Πήγαμε, λοιπόν, στην Αίγινα και κάναμε Παράκληση στὸν Ἅγιο Νεκτάριο.

Ἐγώ, λόγω τῆς σπαστικῆς τετραπληγίας, δὲν μπορούσα καθόλου νὰ κάμψω τὴν πλάτη μου καὶ παρὰ τίς πολλές μου προσπάθειες δὲν μπόρεσα νὰ προσκυνήσω τὰ λείψανα τοῦ Ἁγίου. Ἡ Παράκλησις ὅμως ἦταν πολὺ συγκλονιστικὴ.

Βγήκαμε ἔξω καὶ μιά, ἐντελῶς ἄγνωστή μου, κυρία μὲ ρώτησε:

— Ποιοὶ εἶναι οἱ ἱερεῖς ποὺ ἔκαμαν τὴν Παράκληση;

— Εἶναι ὁ πατὴρ Φιλόθεος.

— Καὶ ὁ ἄλλος;

— Ποιὸς ἄλλος; Ἕνας ἦταν.

Ἐκείνη ἐπέμενε πάρα πολὺ... Καὶ ἐγὼ τὴν παρέπεμψα στὸν πατέρα Φιλόθεο. Μάλιστα πῆγα καὶ ἐγὼ μαζί της. Καὶ ὅταν ρωτήσαμε τὸν ἱερέα, ἐκεῖνος ἀπήντησε μὲ μεγάλη ἀπάθεια:

— Ναὶ παιδί μου, ὁ Ἅγιος Νεκτάριος ἦταν ὁ ἄλλος.

Ἐγὼ ταραχτήκα, συγκλονίστηκα. Γιατί δὲν εἶδα ἐγὼ τὸν Ἅγιο Νεκτάριο; Πάντως δὲν μίλησα.

Ἐπιστρέψαμε, κι' ἐγὼ περίμενα νὰ γίνω καλά. Ἔστω... νὰ κινήθουν τὰ χέρια μου. Ἔστω νὰ κινήθῃ τὸ ἓνα μου χέρι... Καὶ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 534 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 22 τεύχους.

ἐπεδέχοντο οὐδεμίαν ἀναβολὴν, εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀντὶ νὰ σπεύσωμεν εἰς βοήθειαν, κατόπιν ἐπισταμένης μελέτης τοῦ ὅλου θέματος, ἐθέσαμεν ὑπὸ ἀμφισβήτησιν καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἀπλῆς συμμετοχῆς μας εἰς ἓν τοσαύτης σπουδαιότητος Συνέδριον, ὅπως ἦτο τὸ Συνέδριον τοῦ 1963 καὶ ἐφθάσαμεν ἐκεῖ τελείως ἀπροπαράσκευοι καὶ μάλιστα μὲ καθυστέρησιν μιᾶς ἡμέρας!

ὄχι γιὰ τίποτε ἄλλο, ἀλλὰ γιὰ νὰ διώχνω τὶς μύγες, πού τόσο προκλητικὰ καὶ σαδιστικὰ κάθιζαν πάνω στὸ μέτωπό μου καὶ μὲ ταλαιπωροῦσαν. Καὶ ἐπειδὴ μόνο τὸ κεφάλι μου μπορούσα νὰ κινῶ γιὰ νὰ τὶς διώχνω, ἐξασθενοῦσε κι αὐτό... "Ἐτσι ἔμεινα καὶ ἀνυπεράσπιστος. Καὶ οἱ μύγες πέταγαν ἐλεύθερες ἐπάνω μου καὶ μὲ ταλαιπωροῦσαν.

Νά, λοιπόν, τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος." Ἐρχονται στιγμὲς πού οὔτε μιὰ μύγα δὲν μπορεῖ νὰ νικήσῃ...

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἐπιστρέψαμε καὶ περιμέναμε τὸ θαῦμα. Καὶ εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ ἄρρωστος ἄνθρωπος ζητᾷ πρῶτα-πρῶτα ἀπὸ τὸν Θεὸ τὴν σωματικὴ του ὑγεία. Ὁ Θεὸς ὅμως ἀντὶ νὰ τοῦ χαρίξῃ τὴν ὑγεία του, τὴν σωματικὴ, τοῦ δίνει πρῶτα τὴν ὑγεία τῆς ψυχῆς, πού εἶναι ἀπειρῶς μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν σωματικὴ.

Νά, λοιπόν, τὸ πρῶτο θαῦμα πού ἔγινε σὲ μένα. Καὶ ἔτσι κατάλαβα ὅτι γιὰ νὰ θεραπευθῇ ἓνας ἄνθρωπος ἀπὸ μιὰ ἀρρώστια πρέπει πρῶτα νὰ θεραπευθῇ ψυχικὰ, νὰ πετάξῃ δηλαδὴ, ὁ ἄρρωστος, τὸν παλιὸ ἄνθρωπο καὶ νὰ φορέσῃ τὸν καινούργιο, τελειότερο καὶ πνευματικώτερο ἀπὸ τὸν πρῶτο. Καὶ ὅταν κατορθωθῇ αὐτό, τότε ὁ ἄνθρωπος φθάνει καὶ στὴν ἀποκατάσταση τοῦ σώματός του, στὸ θαῦμα δηλαδὴ. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἔγινε καὶ σὲ μένα.

Μόλις ἐπιστρέψαμε ἀπὸ τὴν Αἴγινα, ἔγινα ἄλλος ἄνθρωπος στὴν ψυχῇ. Αἰσθανόμουν πιδ κοντὰ στὸ Θεό. Καὶ τὸ ἐνδιαφέρον μου στράφηκε τώρα ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μου στοὺς φτωχοὺς καὶ ἀνήμπορους συνανθρώπους μου. Ἀρχίζω, λοιπόν, μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, μιὰ προσπάθεια συμπαραστάσεως στοὺς ἀνθρώπους. Ἡ πρώτη μου σκέψι ἦταν νὰ φτιάξω ἓνα ναῖδριο στὸ Νοσοκομεῖο μας, γιὰ τὴν ἐξύψωση τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος τῶν ἀσθενῶν. Τὰ ἐμπόδια ἦταν μεγάλα. Ἀλλὰ μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ τίποτε δὲν στάθηκε ἱκανὸ νὰ ἀναχαιτίσῃ τὴν δραστηριότητά μου αὐτή. "Ὅπου δὲν πήγαινε τὸ αὐτοκίνητο πήγαινε τὸ ἀναπηρικὸ καροτσάκι μου. Καὶ ὅπου δὲν πήγαινε οὔτε τὸ καροτσάκι, οἱ δυὸ στρατιῶτες, πού μοῦ εἶχε ἡ ὑπηρεσία μου, μὲ πήγαιναν ἀγκυαλιά.

Ἀποτέλεσμα: Σὲ ἓνα μῆνα εἶχαν βρεθῇ τὰ χρήματα γιὰ τὸ Ναό.

Καταλαβαίνετε, βέβαια, πόσο δύσκολο πράγμα ἦταν αὐτὸ ἀνθρωπίνως. Ἐγὼ ὅμως τὸ πέτυχα μὲ τὴν δύναμη τοῦ Θεοῦ, πού εἶχα ἀξιοθῆ.

Παράλληλα με τὴν ἴδρυση τοῦ Ναοῦ ἐδημιούργησα καὶ ἓνα σωματεῖο, πού τὸ ὀνομάσαμε: «Οἱ φίλοι τῶν ἀναπήρων», γιὰ τὴν ἠθικὴ καὶ ὑλικὴ συμπαράσταση τῶν ἀναπήρων συνασθενῶν μου.

Τὰ μέλη τοῦ σωματείου ἀπὸ τὸ μηδὲν ἔφθασαν τὰ τριακόσια. Καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ φαντασθῇ πόση ἀνακούφιση ἔδωσε στοὺς ἀναπήρους τὸ σωματεῖο αὐτό. Πρέπει ἀκόμη νὰ σὰς πῶ ὅτι στὸ ἐκκλησάκι πού φτιάξαμε ἐρχόταν τακτικὰ καὶ λειτουργοῦσε ὁ πατὴρ Φιλόθεος, ὅπως καὶ πολλοὶ ἀρχιερεῖς καὶ ἄλλοι κληρικοί.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει μετὸν γέροντά μου, τὸν πατέρα Φιλόθεο, πῆγαμε ἀκόμη τρεῖς φορές στὴν Αἴγινα, στὸν Ἅγιο Νεκτάριο. Καὶ μόνος μου πῆγα ἄλλες τέσσαρες φορές.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ὑπέφερα πάρα πολὺ ἀπὸ τὴν τετραπληγία. Ἐκτὸς αὐτοῦ τὰ πέλματά μου ἔπεφταν ἀπὸ τὸ ἀναπηρικὸ κάρτσάκι καὶ πολλὰς φορές κινδύνευσα νὰ τὰ σπάσω, ἔτσι πού με κινουσε ὁ στρατιώτης. Ἀπεφάσισα, λοιπόν, νὰ κάνω μιὰ τενοντοτομή. Οἱ ὀρθοπαιδικοὶ ὅμως δὲν ἤθελαν. Τελικὰ, ἀφοῦ ἐγὼ ἐπέμενα, μοῦ ἔκανε τὴν τενοντοτομή ὁ καθηγητὴς κ. Συμεωνίδης.

Βρισκόμουν, λοιπόν, στὸ γύψο. Εἶχα πάθει καὶ θρομβοφλεβίτιδα καὶ ἔπρεπε νὰ χῶ ψηλὰ τὸ πόδι μου.

Σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση, καὶ γιὰ πρώτη φορά, με παρεκάλεσε ὁ πατὴρ Φιλόθεος νὰ πάμε στὸν Ἅγιο Νεκτάριο. Γιατὶ τίς ἄλλες φορές, πού εἶχαμε πάει μαζί, πάντα τὸν παρακαλοῦσα ἐγὼ.

Ὅπως καταλαβαίνετε ἔμεινα κατάπληκτος ἀπὸ τὴν πρότασή του, γιατί ἤμουν χειρουργημένος. Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἦταν ἐμπόδιο γιὰ τὸν πατέρα Ζερβάκο.

Τὴν ἐπομένη ἡμέρα ξεκινήσαμε, οἱ δυὸ στρατιῶτες, πού με βοήθοῦσαν, ἡ Μητέρα μου, ὁ ἀδελφός μου, οἱ δυὸ ἱερεῖς καὶ ἐγὼ.

Ὅταν φθάσαμε ἦταν ἀπόγευμα καὶ ἐγὼ ἐξομολογήθηκα, γιατί ἐπρόκειτο νὰ κοινωνήσω τὴν ἐπομένη ἡμέρα.

Ἀφοῦ τέλειωσε ἡ Θεία Λειτουργία καὶ κοινωνήσα, παρεκάλεσα τὸν πατέρα Φιλόθεο νὰ πάμε νὰ προσευχηθοῦμε, ὅπως κάναμε ὅλες τίς φορές. Καὶ ὁμολογῶ ὅτι αὐτὴ τὴν φορά δὲν ἤμουν σωστὰ προετοιμασμένος γιὰ προσευχή. Ἦθελα ὅμως πάρα πολὺ νὰ τοποθετήσουν τὰ ἄγια λείψανα τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου στὰ γόνατά μου. Καὶ ὄχι γιὰ ἄλλο λόγο, ἀλλὰ γιατί ποτὲ μέχρι τότε δὲν τὰ εἶχα ἀσπασθῆ, ἐπειδὴ δὲν μπορούσα ἀπὸ τὴν τετραπληγία.

Ἄφου, λοιπόν, πήραμε τὴν ἄδεια ἀπὸ τὴν ἡγουμένη προσπάθησε ὁ ἀδελφός μου νὰ σηκώσῃ τὴν θήκη τῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου καὶ νὰ τὴν ἐναποθέσῃ στὰ γόνατά μου. Ὅμως, πρὸς κατὰπληξίν μου, δὲν μπόρεσε. Ἦλθε κοντά μου καὶ μοῦ εἶπε ψιθυριστά:

— Σταῦρο εἶναι καρφωμένα τὰ λείψανα τοῦ Ἁγίου.

Ἐγὼ λυπήθηκα καὶ ἐπέμεινα νὰ μοῦ φέρουν ὅπωςδῆποτε τὰ ἅγια λείψανα.

Τότε ὁ ἀδελφός μου μαζί μὲ ἓνα ἀπὸ τοὺς στρατιῶτες βοηθούς μου μοῦ ἔφεραν μὲ μεγάλο κόπο τὰ ἅγια λείψανα καὶ τὰ ἔβαλαν, ὅπως καθόμουν στὸ ἀναπηρικό καροτσάκι, στὰ γόνατά μου.

Ἐγὼ τότε ἔκλεισα τὰ μάτια μου καὶ νοερῶς σκεπτόμουν ὅτι ἀγκάλιαζα τὸν Ἁγιο. Γιατὶ αὐτὴ τὴ φορὰ εἶχα ἀφήσει τὸν ἑαυτό μου στὸ χέρι τοῦ Θεοῦ καὶ στὴ Χάρη Του. Εἶπα λοιπόν νοερῶς:

— «Ἁγίε μου Νεκτάριε, δὲν ζητῶ τίποτε. Αὐτὴ τὴ στιγμή σοῦ προσφέρομαι ὀλόκληρος. Δῶσε μου ὅ,τι σὺ νομίζεις. Ἄν νομίζῃς ὅτι εἶμαι ἄξιος νὰ σηκωθῶ, ἄς σηκωθῶ. Ἄν πάλι νομίζῃς ὅτι πρέπει νὰ μείνω στὴν ἀναπηρική πολυθρόνα ἄς μείνω. Ἐγὼ ἓνα σοῦ ὑπόσχομαι. Ἀπὸ αὐτὴ τὴν στιγμή θέλω νὰ γίνω στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ καὶ αἰτία νὰ δοξάζεται τὸ ὄνομά Του. Ἀξίωσέ με καὶ δεῖξε μου σὲ παρακαλῶ ὅτι ἀκούεις τὴν προσευχή μου. Ἐκεῖνος δὲν εἶπε: «Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε, καὶ εὐρήσετε, κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν;» Εἶναι δυνατόν νὰ διαψευσθῇ ὁ Θεός; Ἄδύνατον».

Φύγαμε καὶ μετὰ ἀπὸ 15 ἡμέρες, συγκεκριμένα στὶς 31 Ἰουλίου τοῦ 1970 τὴν παραμονὴ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων, μοῦ εἶπαν οἱ στρατιῶτες βοηθοί μου νὰ πᾶμε γιὰ τὴν καθημερινὴ φυσιοθεραπεία.

Τὴν ὥρα ἐκείνη συνέβη κάτι τὸ καταπληκτικό!!!

Ἐγὼ, ἐνῶ πρὶν αἰσθανόμουν δεμένος σὲ ὅλα μου τὰ μέλη ἀπὸ τὴν σπαστικὴ τετραπληγία, τὴν ὥρα ἐκείνη αἰσθάνθηκα ὅτι λύθηκα.

Τότε εἶπα στοὺς στρατιῶτες:

— Παιδιά θέλω νὰ σηκωθῶ ὄρθιος. Νὰ δοκιμάσουμε;

— Θὰ πέσῃς κάτω, μοῦ εἶπαν τὰ παιδιά.

— Σᾶς παρακαλῶ, θέλω νὰ σηκωθῶ...

Μ' έπιασαν τὰ παιδιὰ ἀπὸ τοὺς βραχιόνες. (Οἱ στρατιῶτες βοήθοι τοῦ κ. Καλκανδῆ ἦσαν οἱ σμηνῖτες α) Ἰωάννης Χατζάκης ἀπὸ τὸ Ἡράκλειο Κρήτης καὶ β) Δημήτριος Σχορετσανίτης ἀπὸ τὰ Τρίκαλα).

Σηκώνομαι ἐπάνω καὶ... στέκομαι στὰ πόδια μου!!! Βλέπω ὅτι δὲν λυγίζουν τὰ γόνατά μου!!! Τώρα ὅμως ἔχω ξεχάσει πῶς περπατοῦν! Πῶς περπατᾷ στ' ἀλήθεια ὁ ἄνθρωπος; Μήπως μᾶς δίδαξε ποτὲ κανεὶς πῶς νὰ περπατᾶμε; Ἀσφαλῶς ὄχι. Ἄχ! Τί νὰ κάνω τώρα γιὰ νὰ περπατήσω;

Πάντως πολλὲς φορές, στὶς ἀτέλειωτες ὥρες τῆς ἀρρώστιας μου, σκεπτόμουν. Πῶς στεκόμουν κάποτε ὄρθιος; Πῶς περπατοῦσα;

Τώρα ὅμως στέκομαι ὄρθιος καὶ περιμένω. Περιμένω νὰ μοῦ πῆ κάποιος νὰ περπατήσω. Εἶπα, λοιπόν, στοὺς στρατιῶτες:

— Παιδιὰ νὰ κάνω ἓνα βῆμα;

— Κάνε... μοῦ εἶπαν.

Σηκώνω φυσιολογικὰ τὸ πόδι μου. Ἄχ τί ὠραῖα!... Παιδιὰ νὰ κάνω ἄλλο ἓνα;

— Νὰ κάνης...

Ἔ, τότε κατάλαβα ὅτι εἶχε γίνει καὶ τὸ δεῦτερο θαῦμα σέ μένα. Εἶχα γίνει καλά. Γύρισα πίσω καὶ κάθισα στὴν ἀναπηρικὴ καρέκλα. Παρεκάλεσα τὰ παιδιὰ νὰ μὴ ποῦν σέ κανένα τίποτε. Μοῦ τὸ ὑποσχέθηκαν.

Πήγαμε ἀμέσως, ἐγὼ ὅπως πάντα μὲ τὸ ἀναπηρικὸ καροτσάκι μου, καὶ συγκεντρώσαμε τοὺς θεράποντες ἰατροὺς μου, τοὺς φυσιοθεραπευτὲς καὶ τὶς ἀδελφές. Καὶ ἀφοῦ συγκεντρώθηκαν τοὺς ἔθεσα τὸ ἐξῆς ἐρώτημα:

— Εἶναι, κύριοι, σοβαρὸ τὸ θέμα καὶ θάθελα νὰ μοῦ ἀπαντήσετε εὐλικρινά. Πιστεύετε ὅτι ἐγὼ μιὰ μέρα θὰ μπορέσω νὰ σηκωθῶ καὶ νὰ περπατήσω;

— Τί ἐρώτησι εἶναι αὕτη Σταῦρο; Εἶπαν οἱ γιατροί. Ἐσὺ εἶσαι σωματικῶς ἀνάπηρος, δὲν εἶσαι καὶ ... πνευματικῶς. Γιατί, λοιπόν, λὲς τέτοια πράγματα;

— Σᾶς παρακαλῶ ἔχω τὸν σκοπὸ μου καὶ θέλω νὰ ἀπαντήσετε εὐλικρινά. Δὲν πρόκειται ἐμένα νὰ μὲ πτοήσετε, ἂν μοῦ πῆτε ὅτι δὲν γίνομαι καλά. Θέλω, λοιπόν, νὰ μοῦ ἀπαντήσετε εὐλικρινά.

— Ὅχι. Δὲν γίνεται νὰ περπατήσης...

—'Εσεῖς κύριε Κωνσταντάκη; (Κωνσταντάκης Νικόλαος, ὀρθοπεδικὸς ἰατρός).

—'Οχι.

—'Εσεῖς κύριε Μουρούλη; (Μουρούλης Δημήτριος ὀρθοπεδικὸς ἰατρός).

—'Οχι.

—'Εσεῖς κύριε Χρυσίδη; (Χρυσίδης Νικήτας, ὀρθοπεδικὸς ἰατρός).

—'Οχι.

—'Εσεῖς κύριοι φυσιοθεραπευταί; (Οἱ φυσιοθεραπευτὲς ἦσαν οἱ: α) Γεώργιος Ἀναγνωστάκης, β) Χρυσούλα Μιχελεάκου, γ) Παναγιώτης Μπακοῦρος, δ) Πολυτίμη Πατέλη, ε) Δημήτριος Τσίγγανος, στ) Ἀθανασία Τσιλίκα γ) Χρῆστος Χριστόπουλος κ.ἄ.).

—'Οχι.

—'Εγώ, λοιπόν, σᾶς λέγω ὅτι μπορῶ νὰ σηκωθῶ...

— Ποῦ στηρίζεσαι καὶ τὸ λές αὐτό;

— Πουθενά. Μόνο στὸ Θεό. Καὶ ἂν θέλετε μπορούμε νὰ βάλουμε καὶ στοίχημα.

(Βγάζω τότε ἀπὸ τὴν τσέπη μου 10.000 καὶ τις τοποθετῶ στὸ τραπέζι). Καὶ μὴ ξεχνάτε ὅτι εἶμαι τετραπληγικός. "Οτι ἔχω ἐκφυλισμὸ τῶν μυῶν. "Οτι ἔχω ὀρθοκυστικὲς διαταραχές. Μὴ ξεχνάτε ἀκόμη ὅτι ἡ βλάβη τοῦ νωτιαίου μυελοῦ εἶναι ἀποδεδειγμένη καὶ ὅτι ἐπιστημονικῶς δὲν ἐπανορθώνεται...

—'Αφοῦ τὰ ξέρεις τί ἐπιμένεις;... Βέβαια ὑπάρχει Θεός, ἀλλὰ ὄχι ὅτι μπορεῖ νὰ σὲ βοηθήσῃ νὰ περπατήσης;...

— Κύριοι, σᾶς λέγω καὶ πάλι. Μπορῶ νὰ περπατήσω...

— Χωρὶς ὀρθοπεδικὰ μηχανήματα;

— Ναὶ χωρὶς ὀρθοπεδικὰ μηχανήματα.

— Θὰ περπατήσης τώρα;

—'Οχι, δὲν θὰ περπατήσω τώρα γιὰ σᾶς. Αὔριο θὰ εἶμαι στὴ διάθεσή σας. Διότι σήμερα τὸ ἀπόγευμα τὰ πρῶτα μου βήματα θᾶθελα νὰ τὰ κάνω στὴν Ἐκκλησία, πού μὲ ἀξίωσε ὁ Θεὸς νὰ κάνω, τὸν Ναὸ τῶν Ἁγίων Ταξιαρχῶν, εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης πρὸς Αὐτόν. Δὲν ἔχω τίποτε ἄλλο νὰ τοῦ προσφέρω.

Πράγματι κάλεσα όλους τούς ασθενείς και τούς είπα:

— Παιδιά γνωρίζετε ότι είμαι ό πιό βαριά άρρωστος έδω μέσα. Παρ' όλ' αυτά ήλθε ή ώρα να περπατήσω. Και θέθελα να παρευρεθίτε και σεις, για να γνωρίσετε και να πιστέψετε ότι ό Θεός μας είναι ζωντανός και ύπαρκτός, όπως σας βλέπω και με βλέπετε.

Τήν ώρα εκείνη ήλθε και ό Ίερεύς του Νοσοκομείου μας και μάς ρώτησε τί περιμέναμε στην είσοδο τής Έκκλησίας.

— Ήλθε ή ώρα να περπατήσω πάτερ μου.

— Σήμερα; Ξέρετε είναι ή παραμονή των Άγίων Αναργύρων.

— Τόσο τó καλύτερο πάτερ μου.

Με σηκώνουν τότε από τούς βραχίονες τὰ παιδιά κι' εγώ αρχίζω να βαδίζω πρòς τόν Ναό ψάλλοντας: «Τίς Θεός μέγας ως ό Θεός ήμών. Σύ εί ό Θεός ήμών ό ποιών θαυμάσια μόνος».

Και από τότε μέχρι σήμερα είμαι, δόξα τῷ Θεῷ, μιὰ χαρά.

(Τόν Μάρτιο του 1971 ό καθηγητής τής Αποκαταστάσεως κ. Χάουαρ Ράσκ έγραφε στόν κ. Καλκανδῆ: «Είσαι πραγματικόν φαινόμενον και πιστεύω ότι ή μεγάλη σου πίστις είχε πολὺ να κάνη με τήν θαυμάσια αποκατάστασή σου.» Σέ άλλη επιστολή, τόν Απρίλιο του 1971, ό ίδιος καθηγητής έγραφε: «Είσαι μιὰ ενθάρρυνσι σέ όλους έμάς έδω και συμφωνῶ πὼς ό Θεός ήταν καλός μαζί σου. Επίσης θά πῶ ότι τὸ μεγάλο σου κουράγιο και ή πίστις υπῆρξαν έκλεκτά στοιχεῖα στην ανάρρωσή σου.»).

Τελειώνοντας θέθελα να σας γνωρίσω τούς τρεῖς παράγοντες πού με βοήθησαν να σηκωθῶ: α) Ό πόνος, ό μεγάλος αυτός φίλος του ανθρώπου. β) Η άθόρυβη έκτέλεση τής έμπρακτης έντολής τής αγάπης, επί 12 χρόνια και γ) Η Προσευχή τής Μητέρας μου».

Πρεσβ. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΑΛΑΪΤΖΑΚΗΣ

Δι' ό,τι άφορᾶ εις τόν «Έφημέριον» άπευθυντέον:

Πρòς τήν Διεύθυνσιν του περιδικου «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»,

Όδός Ιωάννου Γενναδίου 14, Αθήναι (140).

ΠΕΤΡΟΣ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΣ
ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ*

Ο Π Ε Τ Ρ Ο Σ

N. Παππᾶ

“Όταν ἔρχεται μιὰ ὥρα μυστική
δὲν ξέρω, δὲν γνωρίζω τὸ φυλακισμένο
πού ὀδηγοῦνε σιδερένιοι φύλακες
γιὰ τὸ ἀνάθεμα, γιὰ τὸ Σταυρό.

“Όταν μέσα στὸν τρόμο σου διακρίνω
συγκεντρωμένα πλήθη πού ἀπεργάζονται
τὴ μοίρα καὶ τὴν ἡρεμία τῆς ζωῆς μας
μέσ στὸ σκοτάδι κρύβομαι
νὰ μὴ μ’ ἀνακαλύψουν
ἔτοιμος νὰ μιλήσω ἀπὸ τὸν τρόμο μου,
ἔτοιμος ν’ ἀρνηθῶ...

Εἶμαι ὅπως εἶναι ὅλοι :

μέτωπο, μάτια, κι’ ἔχω εὐθύνη
μιλῶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὴν πιὸ ἀπλῆ μιλιὰ,
μόνο, πού μὲ λιθοβολοῦν μὲ χέρια ἀόρατα.

Μέσα στὸ καθημερινό μου ροῦχο

μέσα σὸλη μου τὴ ζωὴ

ἔχω ἓνα ὄνομα γιὰ ὅλους ἴδιο,

καὶ τὸ ἀκούω συχνά,

μὰ οἱ ἀνθρώποι ἀνεξαιρέτως ὅλοι,

Πέτρο μὲ λένε ὅπως κι’ ἂν λέγομαι...

Τὸ ποίημα αὐτὸ διακρίνεται γιὰ τὸν ἰδιαιτέρα πανανθρώπινο
χαρακτήρα του. Ἀναφέρεται βέβαια στὸν Πέτρο, τὸν Ἀπόστολο
καὶ «μεγάλου ψαρά.» Παρουσιάζει τὴν τραγικὴ προσπάθειά του, τὸν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 538 τοῦ ὑπ’ ἀριθ. 22 τεύχους.

ἀτέλειωτο ἀγώνα του ἐνάντια στή μεγάλη καὶ τόσο ἐπικίνδυνη ἀδυναμία του, στὸ φόβο, τὴν ἀμφιβολία.

Δὲν μένει ὅμως ἐκεῖ. Ξανοίγεται μακρύτερα ἀκόμα. Μέσα στὸ ἄγνωστο πλῆθος. Μέσα στοὺς χιλιάδες ἀνώνυμους χριστιανούς, πού στὴν προσωπική τους πάλη καὶ τὸν διαρκῆ ἀγώνα τους μετὴν ἁμαρτία, βρίσκονται κι αὐτοὶ ἀντιμέτωποι μετὰ τὰ ἴδια πάντα προβλήματα τοῦ Πέτρου. Καλοῦνται κι ἐκεῖνοι νὰ ἀντιμετωπίσουν τὸ ἴδιο δίλημμα καὶ νὰ πάρουν μιὰ θέση ἀπέναντι σ' αὐτό. Κι' ἔτσι πρέπει νὰ κατανικήσουν τὰ ἀνθρώπινα βέβαια αὐτὰ αἰσθήματα, τὸ φόβο, τὴν δυσπιστία καὶ τὴν ἀμφιβολία τους. Γιατὶ ἴσως κι ἐκεῖνοι, στὴν προσπάθειά τους νὰ κερδίσουν, νὰ μείνουν πιστοὶ ὁπαδοὶ τοῦ Ναζωραίου, νὰ ὑπομείνουν διώξεις, φυλακίσεις, κυρίως ὅμως, ν' ἀντιμετωπίσουν εἰρωνεῖες καὶ κατατρεγμούς, νὰ σηκώσουν τὸν προσωπικὸ τους Σταυρό, νὰ λιποψυχήσουν καὶ νὰ βρεθοῦν στὴν ἴδια μοῖρα μετὰ τὸ μαθητὴ ἀγωνιστῆ.

Αὐτὸ ἀκριβῶς, τὸ ἰδιαίτερο γνῶρισμα τοῦ ἔργου του, θέλοντας νὰ διατηρήσῃ ὁ ποιητῆς, ἀποφεύγει τὴ γνωστὴ στροφικὴ μορφή τῶν ποιημάτων καὶ παραθέτει τίς σκέψεις σὲ μιὰ ἀρμονικὴ συνέχεια στίχων χωρὶς οὐσιαστικὲς ἐννοιολογικὲς διακρίσεις.

Συνεχίζοντας λοιπὸν τίς σκέψεις του, στὸν τέταρτο στίχο καὶ ἐξῆς, παρουσιάζει αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου νὰ συγκρατηθῆ καὶ ὑπερπηδῆσῃ τὰ ἐμπόδια, πού ἡ σύγχρονη ζωὴ καθημερινὰ τοῦ παρουσιάζει. Φοβᾶται αὐτὴ τὴ στιγμή τῆς ἀδυναμίας του, πού τὸν καθιστᾷ ὑποχείριό της, ἔτοιμο νὰ κρυφθῆ, ν' ἀποφύγῃ τὴν ἀναμέτρηση. Κλείνεται ἔτσι στὸν ἑαυτό του, ἀποφεύγει κάθε δημοσιότητα, καλύπτεται κάτω ἀπὸ τὸ προσωπικὸ του σκοτάδι, ἄρνηση συμμετοχῆς στὶς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς, μόνο καὶ μόνο γιατί ὀρθώνονται μπροστά του τὰ ἴδια πάντοτε αἰσθήματα. Φόβος, ἀμφιβολία, δυσπιστία, ἀποφυγή. "Ὅχι κατὰ μέτωπο ἀγώνας, κι αὐτὸ γιατί φοβᾶται τ' ἀποτελέσματα. Δὲν πιστεύει, ἀρχικὰ στὸν ἑαυτό του, γιὰ ν' ἀποκτήσῃ τὴν ἀναγκαῖα αὐτοπεποίθηση, στὶς σκέψεις του, στὶς ἐνέργειές του, στὶς προσπάθειές του καὶ γενικώτερα στὴν ἀνάληψη πρωτοβουλιῶν στὴ ζωὴ. Γίνεται καθημερινὰ «αὐτόπτης μάρτυς» σὲ τόσες καὶ τόσες ἄθλιες, ἀνέντιμες καὶ ἄδικες ἐνέργειες σὲ τοῦτο τὸ μηχανοκρατούμενο κόσμο

καὶ «κουμπώνεται») γιὰ ὅλους καὶ γιὰ ὅλα, κι ἀρνεῖται ἔτσι τὸ σκοπὸ τῆς ἐπίγειας ζωῆς του.

Στὴ συνέχεια, δωδέκατο στίχο, συνεχίζοντας ὁ ποιητὴς τὸ μονόλογο τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου, παρουσιάζει μιὰ πτυχή τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου, ὅπως ἀκριβῶς διαμορφώθηκε κάτω ἀπὸ τὸ βάρος καὶ τὴν πίεση ὅλων τῶν παραγόντων τῆς τόσο νοθευμένης καὶ κακοποιημένης σημερινῆς κοινωνίας. Ἡ πάλη του γιὰ ἐπιβίωση εἶναι ὅπωςδῆποτε πρῶτιστος στόχος του, καὶ ὅπως ὁμολογεῖ, ἂν καὶ εἶναι γλωσσικὰ καὶ μορφικὰ ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι, ἐν τούτοις αἰσθάνεται ἓνα ἀόρατο κίνδυνο νὰ τὸν καταδιώκη συνέχεια. Εἶναι ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ τάση γιὰ φυγὴ τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου στὴν προσπάθειά του νὰ «λευτερωθῆ» καὶ νὰ ἡσυχάσῃ. Κι αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ ἄγγος, ἀποτέλεσμα τῆς πίστεώς του στὴν τεχνικὴ ὑλοκρατία, κατάντησε τὴ ζωὴ του μαρτυρικὴ, γεμάτη ἐφιάλτες.

Τέλος, στοὺς ὑπόλοιπους στίχους, καὶ ἰδιαίτερα στοὺς δύο τελευταίους ὑπάρχει μιὰ μεγάλη ἀλήθεια. Ὁ ἄνθρωπος ἀδυνατεῖ νὰ ὁμολογήσῃ μιὰ ζωντανή του παρουσία. Κι ἂς ντύνεται ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι, ἂς κολυμπᾷ κι αὐτὸς στὸ ἴδιο μὲ τοὺς ἄλλους πέλαγος, ἂς ἰδρώνει κοπιάζοντας νὰ καλλιτερέψῃ τὴ ζωὴ του, ἂς ἔχει ἓνα ὄνομα ὅπως οἱ ἄλλοι. "Ἐνα ὄνομα γνωστὸ πού τὸ ἀκούει συχνά. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὁμολογεῖ πῶς «Πέτρο μὲ λένε ὅπως κι ἂν λέγομαι».

Εἶναι γεγονός, πῶς ὅλοι βρισκόμαστε πάντοτε μπροστὰ στὸ ἴδιο δίλημμα. "Ἀπειρες φορὲς στὴν κοινωνικὴ μας ζωὴ, τὴν οἰκογενειακὴ, τὴν θρησκευτικὴ, καλεῖται, καθ' ἓνας χωριστὰ, νὰ ὁμολογήσῃ τὸ παρὸν του, τίς σκέψεις, τὴν πίστη του.

Πάντοτε ὅμως, ἔτσι καὶ τώρα ἡ ἀνθρώπινη ἀδυναμία δίσταζε, ὑποχωροῦσε, ἀρνιόταν καὶ ἀρνιέται. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο θᾶξῃ πάντοτε ἐπὶκαιρὴ ἀξία ἡ μεγάλη αὐτὴ ὁμολογία τοῦ ἀνθρώπου, πού μὲ τόσο χαρακτηριστικὸ τρόπο ὁ ποιητὴς, τὴν χρησιμοποιεῖ στὸ κλείσιμο τοῦ ἔργου του μὲ τὸ μονόστιχο «Πέτρο μὲ λένε ὅπως κι ἂν λέγομαι».

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

317. Δύναται ὁ ἱερεὺς νὰ τελέσῃ προσκομιδὴν, πρὶν πάρῃ καιρὸν καὶ πρὶν ἔνδυθῆ τὰ ἱερά ἄμφια; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Εὐ. Φίλη).

Ἔσθ. Κατὰ τὴν «Διάταξιν τῆς θείας λειτουργίας» τοῦ πατριάρχου Φιλοθέου, ὡς καὶ καθ' ὅλα τὰ χειρόγραφα ἢ προσκομιδὴ γίνεται μετὰ τὴν ἀκολουθία τοῦ «καιροῦ» καὶ μετὰ τὴν πλήρη ἔνδυσι τοῦ διακόνου καὶ τοῦ ἱερέως μὲ τὰ ἄμφια των. Χαρακτηριστικὲς εἶναι αἱ διατάξεις των: «μετὰ τὸ ἀμφιασθῆναι τὸν ἱερέα καὶ τὸν διάκονον», «μετὰ τὸ ἔνδυθῆναι τὴν ἱεράν στολήν», «ἀπέρχεται ὁ ἱερεὺς εἰς τὴν ἁγίαν προσκομιδὴν, ἔνδεδυμένος ὡν πᾶσαν τὴν ἱερατικὴν στολήν» καὶ ἄλλες ὅμοιες. Ὁ Συμεὼν Θεσσαλονίκης στὸν «Διάλογόν» του μᾶς δίδει τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς τάξιν· προηγεῖται ὁ «καιρὸς» καὶ ἡ ἔνδυσι καὶ κατόπιν γίνεται ἡ προσκομιδὴ (κεφ. 83 ἐξ.). Ὅλα ἐπίσης τὰ ἔντυπα Ἐυχολόγια καὶ Ἱερατικὰ τοποθετοῦν τὴν προσκομιδὴ μετὰ τὸν «καιρὸν» καὶ τὴν ἔνδυσι.

Ἄλλὰ καὶ στὴν παλαιότερα ἐποχῇ, πρὶν ἀκόμη μετατεθῆ ἡ προσκομιδὴ στὴν ἀρχὴ τῆς Λειτουργίας, ὅταν ἐτελεῖτο πρὶν ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν μεγάλη εἴσοδο, κατὰ τὴν ὥρα τῆς ψαλμωδίας τοῦ χερουβικοῦ, καὶ πάλι ὁ ἱερεὺς ἔφερε τὰ ἄμφιά του.

Κατὰ τὴν ἀκολουθία τῆς προθέσεως γίνεται ἡ προσφορὰ τῶν δώρων μαρτὸ Θεό. Ἡ ὅλη τελεσιουργία τῆς προσκομιδῆς ἀποτελεῖ μία σμικρογραφία τῆς θείας Λειτουργίας καὶ ἐντάσσεται θεολογικὰ καὶ λειτουργικὰ στὸ ὅλο της πλαίσιο. Χαρακτηριστικὰ παρατηρεῖ ὁ Νικολάος Καβάσιλας. «Τὰ ἐν τῇ προθέσει γινόμενα ἐν τῷ προσαγομένῳ ἄρτῳ πρακτικὴ διήγησις ἐστὶ τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ· καὶ γὰρ εἰς ἀνάμνησιν ἐκείνου γίνεται καθ' ὅσον ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἀπέθανε. Καὶ οὕτως ὁ θάνατος τοῦ

Κυρίου ἐνταῦθα καταγγέλλεται, οὐ δι' ὧν οἱ ἱερεῖς λέγουσι μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ὧν ποιοῦσι» (Περὶ τῶν ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ τελουμένων, 1). Καὶ ἄλλοῦ ὁμιλεῖ γιὰ τὴν προσφορά τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου κατὰ τὴν πρόθεσι, διὰ τῆς ὁποίας «δῶρα τίμια τῷ Θεῷ καὶ γίνεται καὶ καλεῖται» τὰ προσφερθέντα. «Πᾶσα γὰρ ἡ προσαγωγή τῶν δώρων εἰς ἀνάμνησιν γίνεται τοῦ Κυρίου καὶ διὰ πάσης ὁ αὐτοῦ καταγίνεται θάνατος» (Ἑρμηνεία τῆς θείας λειτουργίας, Β' 5 καὶ Γ' 1). Τὸ δὲ λεγόμενο στὴν ἀρχὴ τῆς προσκομιδῆς «Εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» δὲν ἀφορᾷ μόνον στὶς πράξεις τῆς προσκομιδῆς, ἀλλὰ εἶναι ἀρχὴ καὶ ἐπικεφαλῆς τῆς ὅλης Λειτουργίας, πού ἄρχεται ἀπὸ τὸ σημεῖο αὐτό. («Καὶ οὐ περὶ τοῦ ἄρτου ἐκείνου τοῦτο λέγει μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ πάσης τῆς τελετῆς, ὡς ἂν ἐν τελευτῇ τῆς ἱερουργίας ἀρχόμενος» ἢ κατ' ἄλλην γραφὴν «ὡς ἐντεῦθεν τῆς ἱερουργίας ἀρχόμενος» (ἐνθ' ἄνωτ. Ζ', 2).

Δὲν εἶναι λοιπόν, κατὰ τὰ ἀνωτέρω, ἡ Πρόθεσις μίᾳ ἀμελητέᾳ τελετῇ, ἀλλὰ ὀργανικὸ μέρος τῆς θείας Λειτουργίας, πού γιὰ πρακτικὸς λόγους μετετέθη στὴν ἀρχὴ τῆς, χωρὶς αὐτὸ νὰ μειώνη τὴν σπουδαιότητα ἢ νὰ διασπᾷ τὸν ἄρρηκτο σύνδεσμός της μετὰ τὴν Λειτουργίαν. Αὐτὴν τελεῖ πάντοτε ὁ ἱερεὺς, ἀφοῦ ζητήσῃ πρῶτα τὴν συγχώρησι καὶ τὴν ἐνίσχυσι τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν ἀκατάκριτη τέλεσι τοῦ μυστηρίου, καὶ ἀφοῦ ἐνδυθῇ τὰ ἱερά ἄμφια πού προβλέπονται ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ τάξι γιὰ τὴν τέλεσι τῆς θείας Λειτουργίας. Μέσα στὴν «προκειμένη διακονία» καὶ στὴν «ἀναίμακτο ἱερουργία» τῆς εὐχῆς τοῦ «καιροῦ» περιλαμβάνεται καὶ ἡ πρόθεσις τῶν δώρων.

Ἄ λ λ η λ ο γ ρ α φ ί α :

Π α ν ο σ ι ο λ. Ἀ ρ χ ι μ. Π. Μ. Ἰδιαιτέρα εὐλογία δὲν προβλέπεται ἀπὸ τὴν λειτουργικὴ μας πρᾶξι γιὰ τὸ ἀντίδωρο. Θεωρεῖται ἁγιασμένο ἀπὸ τὴν προσφορά τοῦ ἄρτου στὴν ἁγία Πρόθεσι, τὴν σφράγισί του μετὰ τὴν ἁγία λόγχη καὶ τὰ «ιερά ρήματα», τὰ ὁποῖα ἐλέχθησαν ἐκεῖ. Ἡ ὕψωσί του κατὰ τὸ «Ἐξαιρέτως...»

γίνεται κατὰ τὸ ἔθος τῆς ὑψώσεως τοῦ «ἄρτου τῆς Παναγίας» καὶ μαρτυρεῖται ἤδη ἀπὸ τὸν Συμεῶν Θεσσαλονίκης. Ἐκ τῆς ἀκολουθίας τῆς «ὑψώσεως τοῦ ἄρτου τῆς Παναγίας» προέρχονται καὶ οἱ λόγοι ποῦ συνοδεύουν τὴν ὑψωσι κατὰ τὴν θεία Λειτουργία: «Μέγα τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Τριάδος», «Ἐπεραγία Θεοτόκε, βοήθει ἡμῖν», ἀκόμη καὶ τὸ θεομητορικὸ μεγαλυνάριο «Ἄξιόν ἐστιν...». Εὐλογία διὰ τῆς χειρὸς τοῦ ἱερέως καὶ εὐχὴ εὐλογητικὴ δὲν προβλέπεται, οὔτε εἶναι ὀρθὸν νὰ δίδεται ἢ νὰ λέγεται. Στὴ Ρουμανικὴ Ἐκκλησία λέγουν «Ταῖς πρεσβείαις, Κύριε, τῆς μητρὸς σου...» (Ἱερατικόν, ἔκδ. Βουκουρεστίου 1956) καὶ μερικοὶ ἰδιόμοιοι «Μνήσθητι, Κύριε, τῶν προσενηγάντων...» ἢ κάτι παρόμοιο. Αὐτὰ ὅμως δὲν στηρίζονται στὴν παράδοσι. Ἐκτενῶς γράψαμε γιὰ τὸ θέμα τοῦ ἀντιδώρου στὶς ἀπαντήσεις τῶν ὑπ' ἀριθμ. 109, 139 καὶ 303 ἐρωτήσεων.

Αἰ δ ε σ ι μ. Εὐ α γ. Φί λ η ν. Ὁ σπόγγος τοῦ ἁγίου ποτηρίου ἔχει εἰσαχθῆ στὴ λειτουργικὴ χρῆσι γιὰ λόγους πρακτικούς (καθαρισμὸς ἁγίου ποτηρίου) καὶ συμβολικοὺς-θεολογικοὺς (ὁ σπόγγος μὲ τὸ ὄξος στὸ πάθος τοῦ Κυρίου). Ἡ κατάργησι του εἶναι αὐθαίρετος καὶ ἀδικαιολόγητος. Γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ γράψαμε ἐν ἐκτάσει σὲ μία παλαιότερα ἀπάντησι (ἐρώτησις ὑπ' ἀριθμ. 20), στὴν ὁποία καὶ παραπέμπομεν. Φ.

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Ι Σ

Λόγω μεγάλης ἐλλείψεως χάρτου, εἴμεθα ἠναγκασμένοι, ὅπως παύσωμεν χορηγοῦντες παντὸς εἶδους ἀνάτυπα ἐκ τῶν δημοσιευομένων ἐν τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς Περιοδικοῖς ἄρθρων, πλὴν τῶν ἐν τῇ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» δημοσιευομένων ἐπιστημονικῶν μελετῶν, εἰς τοὺς συγγραφεῖς τῶν ὁποίων θὰ δίδωμεν ἑκατὸν (100) καὶ μόνον ἀνάτυπα. Συγχρόνως εἴμεθα ἠναγκασμένοι, ὅπως περιορίσωμεν μέχρι τοῦ κατωτάτου δυνατοῦ ὁρίου τὰς σελίδας τῶν Περιοδικῶν μας.

Ἐκ τῆς Διευθύνσεως

Στὸ περιθώριο τῆς Ἀγίας Γραφῆς

ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΒΗΘΛΕΕΜ

Ὁ Χριστὸς γεννήθηκε σ' ἓνα ὀρισμένο τόπο. Σ' ἓνα σπήλαιο, ἔξω ἀπὸ τὴ Βηθλεέμ. Ἐκεῖ, γιὰ πρώτη φορά, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐφανίστηκε σὰν ἄνθρωπος.

Τόπος ταπεινός, ἄσημος. Ποὺ ὅμως, ἀπ' ὅλα τὰ σημεῖα τῆς Γῆς, ὑπῆρξε, ἐκείνη τὴν ἅγια νύχτα, ὁ πιὸ ἀξιοζήλευτος.

Τὸ σπήλαιο, οἱ γύρω βοσκοὶ τὸ εἶχαν σταῦλο. Κατὰ τὴν παράδοση, τὸ Θεῖο Βρέφος τὸ ζέσταναν μὲ τὰ χνώτα τους δυὸ ἀγαθὰ ζῶα, ἓνα βόδι καὶ ἓνας ὄνος, ποὺ εἶχαν ἐκεῖ τὸ παχνί τους. Ἀπ' ὅλα τὰ παλάτια καὶ τοὺς ναοὺς τῆς οἰκουμένης, ὅλοι θὰ προτιμούσαμε νὰ εἶχαμε βρεθῆ ἐκεῖ, ὅταν ἡ Μαρία ἔφερε στὸν κόσμον μας τὸ Θεῖο Παιδί της. Αὐτὸν τὸν πόθο, αὐτὴν τὴν προτίμηση ἐκφράζει καὶ ὁ μέγας μας ποιητῆς Κωστῆς Παλαμᾶς μὲ τοὺς ὀραίους του στίχους:

*«Νᾶμονν τοῦ σταύλου ἐν' ἄχυρο κι ἓνα μικρὸ κομμάτι,
τὴν ὥρα ποὺ ἀνοιξε ὁ Χριστὸς στὸν κόσμον μας τὸ μάτι!..»*

Κάθε Χριστούγεννα, ὅλοι οἱ πιστοὶ μεταφερόμαστε νοερὰ στὸ σπήλαιο τῆς Βηθλεέμ. Ἀκολουθοῦμε, ὅπως λέει καὶ τὸ τροπάρη, τ' ἀχνάρια τῶν Μάγων, γιὰ νὰ φτάσουμε στὸν τόπο, ὅπου γεννήθηκε ὁ Λυτρωτῆς μας. Νὰ τὸν προσκυνήσουμε μὲ δέος λατρευτικό. Καὶ νὰ τοῦ προσφέρουμε, ἀνοίγοντας τὸν θησαυρὸ τῆς καρδιάς μας, τὸ χρυσάφι τῆς ὀρθῆς μας πίστεως, τὸν λιβανωτὸ τῆς εὐγνώμονης ἀγάπης μας καὶ τὴ σμύρνα τῆς τρυφερῆς μὰ καὶ σταθερῆς μας ἀπόφασης «ὡπως νεκρωθῶμεν δι' Αὐτόν ταῖς τοῦ

βίου ἡδοναῖς), συμεριζόμενοι τὸ σωτήριο Πάθος του, πὺ γιὰ μᾶς ὑπέμεινε, ὅταν ἀνέβηκε στὸν Γολγοθᾶ.

Τὰ Χριστούγεννα εἶναι μιὰ γιορτὴ χαρᾶς γιὰ τὴν Ἐκκλησία. Τί πιὸ εὐφρόσυνο γιὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὴν κτίση γεγονὸς ἀπὸ τὸ ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Θεός, Θεὸς οἰκτιρμῶν καὶ ἀπέραντης ἀγάπης γιὰ τὸ πλάσμα του, «ἔκλινεν οὐρανοὺς» καὶ κατέβηκε στὴ Γῆ, φορώντας τὸν πηλὸ τῆς ἀνθρώπινης σάρκας; Καὶ αὐτό, γιὰ νὰ μᾶς βγάλῃ ἀπὸ τὴ φθορὰ καὶ τὸν θάνατο καὶ νὰ μᾶς ὑψώσῃ στὸ «ἀρχαῖον κάλλος», στὴ δόξα καὶ τὴ χαρὰ τῆς βασιλείας του, ἀπ' ὅπου εἶχαμε ξεπέσει μὲ τὸ προπατορικὸ ἁμάρτημα.

Ἄλλὰ τὰ Χριστούγεννα εἶναι καὶ μιὰ γιορτὴ μετάνοιας. Γιατί, ἐνῶ ὁ Χριστὸς ἦλθε, ἡμεῖς δὲν ἀξιοποιήσαμε τὴν ἔλευσὴ του, χρησιμοποιώντας τὴν ἐλεύθερη θέλησή μας.

Τὸ μαρτυρεῖ ἡ συνείδησή μου. Ὁ Ἰησοῦς δὲν γεννήθηκε καὶ μέσα μου. Ἔχω μιὰ καρδιά πὺ εἶναι σταῦλος, τόπος ρυπαρὸς ἀπὸ τὰ πάθη, σκοτεινὸς καὶ ὄχι φωτισμένος ἀπὸ τὰ δυὸ ἀστέρια, τὰ μάτια τοῦ Χριστοῦ, πὺ ἔλαμπαν μέσα στὸ σπήλαιο τῆς Βηθλεέμ, κάτω ἀπὸ τὸ ἀστὲρι τῶν Μάγων.

Οἱ λογισμοί μου, κάθε Χριστούγεννα, ὀδεύουν πρὸς τὴ Βηθλεέμ. Μὲ κατάνυξη, μὲ χυμοὺς λατρείας. Ἄλλὰ στὴν ἄλλη ἐκείνη Βηθλεέμ, τὴν καρδιά μου, ὁ Χριστὸς εἶναι ἀγέννητος ὄλο τὸν χρόνο. Πότε θὰ γεννηθῆ; Πότε τὸ σπήλαιο αὐτὸ τὸ μύχιο θ' ἀστράψῃ ἀπὸ τὴν παρουσία τοῦ Λυτρωτῆ; Πότε θὰ γίνῃ ἕνας μακαριστὸς τόπος;

Μόνον σὰν ἀνανήψης, καρδιά. Μόνον σὰν τοῦ δοθῆς ἀνεπιφύλαχτα. Καὶ πῶς θὰ συμβῆ αὐτό; Πῶς ἀλλιῶς παρὰ σὰν τὸν πιστέψης Σωτῆρα σου καὶ Θεό σου. Μόνον σὰν τὸν κάνῃς μοναδικὸν ἡνίοχο τῆς ζωῆς σου.

Ἄν ἀμφιβάλλης γιὰ τὸν πιὸ ἀκριβὸς τόπο, ὅπου Ἐκεῖνος προτιμᾷ νὰ γεννηθῆ, ἄκου τὸν λόγο Του στὸ Εὐαγγέλιο: «Ἡ βασιλεία μου εἶναι μέσα σας». Ἡ Βηθλεεμ εἶναι δοξασμένος, ἱερὸς τόπος. Ἄλλὰ πιὸ δοξασμένος καὶ πιὸ ἱερὸς τόπος ἀπ' αὐτὴν εἶναι ἡ καρδιά κάθε ἀληθινοῦ πιστοῦ. Ἐκεῖ θέλει ὁ Χριστὸς νὰ γεννηθῆ. Στὸ σπήλαιο τῆς Βηθλεεμ γεννήθηκε μιὰ φορά. Στὰ στήθη τῶν ἀνθρώπων γεννιέται κάθε φορά. Μιὰ μέρα, κατὰ τὴν Συντέλεια, ἡ Βηθλεεμ θὰ πάψῃ νὰ ὑπάρχῃ. Οἱ νοητὲς ὅμως Βηθλεεμ τῶν ψυχῶν θὰ μείνουν ἀθάνατες.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

— Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α —

Κ. Γ. Μπόνη, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων. Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας. — **Ἐπίκαιρα**. — **Κ. Γ. Μπόνη**, Καθ. Παν/μίου Ἀθηνῶν, Τὸ Περιοδικὸν «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ». — **Μητροπ. Περιστερίου Ἀλεξάνδρου**, Γρηγόριος ὁ Θεολόγος. — **Μητροπ. Δημητριάδος Χριστοδούλου**, Ὁ μοναχικὸς βίος εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα. — **Εὐαγ. Δ. Θεοδώρου**, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἡ Ἐσχατολογικὴ Διάστασις τοῦ Χριστοκεντρικοῦ Κηρύγματος. — **Ἀρχιμ. Τιμοθέου Σ. Τριβιζᾶ**, Ἡ Θεοτόκος καὶ τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. — **Πρωτοπρεσβ. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου**, Ἐπιτροπὴ μελέτης προβλημάτων διακινουμένων ἔργατῶν. — **Πρεσβ. Ἐμμανουὴλ Καλαϊτζάκη**, Τὸ γράμμα μιᾶς ἀπελπισμένης κοπέλας. — **Χρήστου Ἰ. Ἀνδρεάδη**, Πέτρος καὶ Παῦλος στὴ Νεοελληνικὴ Ποίησι. — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες. — **Βασ. Μουστάκη**, Μιὰ ἄλλη Βηθλεεμ.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασιίου 1, Ἀθήναι 140. Προϊστάμ. Τυπογρ. Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 787978.